

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Матеріали

студентської наукової конференції
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

16-17 квітня 2019 року

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2019

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (16-17 квітня 2019 року). Юридичний факультет. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. – 117 с.

До збірника увійшли статті студентів юридичного факультету, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення й обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича, 2019

Фідуціарна діяльність – новий вид адвокатської діяльності

Судова реформа в Україні актуалізує питання як щодо розширення змісту існуючих видів адвокатської діяльності, так і їх переліку. Зокрема, проектом Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 6 вересня 2018 року № 9055 пропонується запровадження нового виду адвокатської діяльності – фідуціарної. Фідуціарна діяльність – це діяльність адвоката, адвокатського бюро або адвокатського об'єднання, яка полягає в управлінні майном (грошовими коштами, цінними паперами, валютними цінностями тощо) клієнта від його імені у зв'язку з наданням клієнту правової допомоги [3].

Поняття й ознаки цієї діяльності в Україні законодавством прямо не врегульовані. Близьким до розуміння визначеного законопроектом фідуціарної діяльності є діяльність, що здійснюється на підставі розділу 70 «Управління майном» Цивільного кодексу України, який містить положення щодо регулювання договору з управління майном, а також агентська діяльність, що здійснюються на підставі агентського договору [4] та врегульовуються главою 31 «Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання» Господарського кодексу України [1]. Взагалі фідуціарній діяльності більше притаманні економічні характеристики: це, скоріше, фінансові послуги, аніж правові, адже довірче управління фінансовими активами відноситься до фінансових послуг.

На міжнародному рівні фідуціарна діяльність адвокатів регулюється Загальним кодексом правил для адвокатів країн Європейського співтовариства від 01.10.1988 року (далі – Кодекс), де п. 3.8 встановлюються правила здійснення фінансових послуг адвокатом, а саме:

кошти клієнта завжди повинні знаходитися на рахунку в банку або у будь-якій іншій організації, що дозволяє здійснення

контролю з боку органів влади за переказом адвокатом на рахунок коштів, що надаються клієнтом у його розпорядження, за винятком випадків наявності прямого або опосередкованого розпорядження клієнта щодо використання коштів у будь-який іншим спосіб;

у документах за рахунком, відкритим адвокатом для зберігання коштів клієнта, має міститися вказівка на те, що дана операція здійснена адвокатом від імені і за дорученням клієнта або клієнтів;

на відкритому адвокатом рахунку або рахунках для зберігання коштів клієнта постійно повинна перебувати сума, що дорівнює або перевищує загальну суму коштів клієнта, які перебувають у розпорядженні адвоката;

усі кошти клієнта повинні виплачуватися йому або за його вимогою, або за визначених ним умов;

адвокат зобов'язаний вести фінансові документи щодо розпорядження ним коштами кожного клієнта окремо, які повинні надаватися клієнту на його вимогу [2].

Отже, відповідно до вищевикладеного, фідуціарна діяльність адвоката в Україні знаходиться на початковому етапі встановлення та потребує більш ґрунтовного законодавчого регулювання.

Список літератури:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
2. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства від 01.10. 1988 р. №994_343. // База даних «Європейське економічне співтовариство». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343 (дата звернення: 10.03.2019)
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : проект Закону України від 06.09.2018 р. № 9055. // База даних «Законодавство України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557 (дата звернення: 10.03.2019)
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2004 року № 435 – IV. // Голос України. – 2003. – № 45.

Окремі проблеми правового регулювання поводження з твердими побутовими відходами

В Україні тема відходів останнім часом набула особливої гостроти та масштабності. Поряд із зростанням виробництва і споживання зростає проблема сортування, вивезення та утилізації сміття. А разом з відсутністю переробних заводів зростає кількість полігонів твердих побутових відходів.

Звернутися хоча б до теми «львівського сміття». Звалище твердих побутових відходів (ТПВ) поблизу села Великі Грибовичі, пожежа, зсув «сміттевої лавини» і в результаті не тільки екологічна катастрофа, але найважливіше-забрані людські життя.

Аналізу правового регулювання поводження з відходами присвячено багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: В.А. Зуєв, В.С. Міщенко, Л.Г. Мельник, С.В. Онищенко. Проте стрімке збільшення полігонів для захоронення, а не переробки обумовлює необхідність нових досліджень у цій сфері.

У Законі України «Про відходи» поняття «відходи» - визначається як будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. Відповідно до наведеного поняття «тверді відходи» – залишки речовин, матеріалів, предметів, виробів, товарів, продукції, що не можуть у подальшому використовуватися за призначенням.

Згідно ст.32 Закону України «Про відходи», з 1 січня 2018 року Україна зобов'язалася сортувати все сміття за видами матеріалів, а також розділяти його на придатне, для повторного використання, для захоронення та небезпечне. Для останнього

повинні створюватись потужності для його екологічно безпечної утилізації чи знешкодження. Ці положення відповідають вимогам Директив ЄС: «Про захоронення відходів», «Про упаковку та відходи упаковки» тощо. Відтак, придатні для повторного використання відходи мають відправлятися на відповідні підприємства, непридатні, але безпечні – відвозитися на полігони ТПВ.

Але, незважаючи на наявність чітких вимог у законі, положення про сортування ТПВ не запрацювали досі. На нашу думку, причиною цього, з одного боку, є певні прогалини правового регулювання, які стримують процес розвитку інфраструктури у цій сфері; а з іншого боку – низький рівень екологічної свідомості населення та відсутність з боку держави стимулювання, як позитивного, так і негативного, до поширення культури сортування ТПВ.

Значним кроком у розв'язанні цієї критичної ситуації стало схвалення КМУ в листопаді 2017 р. Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, метою якої, серед іншого, визнано впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівні, зменшення обсягів утворення відходів і збільшення обсягу їх переробки та повторного використання. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання ряду завдань, серед яких: визначення напрямів і пріоритетів розвитку вторинного ресурсокористування; широке запровадження державно-приватного партнерства, взаємодії та співробітництва в центральних і місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування; значне підвищення ролі регіонів і громадянського суспільства у реформуванні сфери поводження з відходами тощо.

Підсумовуючи викладене можемо зробити висновок, що проблема поводження з ТПВ усе ще залишається невирішеною. Чинне законодавство у цій сфері містить окремі норми, які поки що не сформовані у цілісну систему. Для вирішення цієї ситуації, на нашу думку, слід розробити ряд нормативно-правових актів, зокрема про відходи та вторинні ресурси; про захоронення відходів; про спалювання відходів та інші.

Володимир Бойков
Науковий керівник – доц. А.В. Шевчук

Актуальні проблеми кримінально-правової оцінки булінгу

Насильство серед школярів і студентів на сьогодні не є принципово новим явищем. Агресія та насильство в навчальному закладі нерідко виступає способом самовираження, а також способом самоствердження в очах своїх однолітків. Булінг – серйозна соціальна психолого-педагогічна проблема, яка знаходить своє вираження як у фізичному, так і психологічному насиллі, в кінцевому результаті виступаючи каталізатором академічної неуспішності, неадекватної самооцінки, тривожності, агресивності тощо.

Назва «булінг» походить від англійського слова «bully», яке означає хуліган, забіяка, людина, яка використовує свою силу і владу, щоб налякати або заподіяти шкоду слабшим людям, означає агресивну поведінку однієї людини відносно іншої з метою заподіяти їй моральну або фізичну шкоду, принизити її і в такий спосіб утвердити свою владу.

Підґрунтям булінгу є статус, влада, конкуренція, лідерство. Це соціальна поведінка, що проявляється у відносно стійких групах і здатна залучати інших. Булінг охоплює нерівність сили та влади, що приводить жертву в стан, у якому вона не здатна ефективно захищатися від негативних дій, поведінку, спрямовану на те, щоб завдати шкоди та страждання іншій людині.

Загалом можна говорити про два основних види булінгу: фізичний і психологічний. Фізичний булінг – це умисні штовхання, нанесення побоїв, інших тілесних ушкоджень з метою завдання особі болю. Психологічний же проявляється в насильстві, яке пов'язане з дією на психіку, спричинення особі психологічних травм, вербальні образи, залякування тощо.

Основне завдання суспільства – створення ефективної системи боротьби з булінгом. Це питання досить актуальне в Україні, оскільки в нашій державі тільки почали вживати

заходів протидії булінгу нещодавнім введенням статті 173-4 до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Актуальна також кримінальна оцінка булінгу та дослідження його з кримінально правового погляду, адже на сьогодні такі дослідження відсутні взагалі, що є прогалиною в правовій системі нашої держави.

Щоб проаналізувати булінг із позицій кримінального права, вчені радять проводити аналогію між булінгом і катуванням. Дії при булінгу дуже схожі, а іноді можуть бути й ідентичними до тих дій, які вчиняються при катуванні, в кожному із випадків обов'язково настають наслідки у формі сильного фізичного болю та/або жорстокого морального страждання, в обох випадках маємо суб'єктів-агресорів, які з метою досягнення своєї мети вчиняють щодо іншої особи дії у формі вербального, фізичного чи емоційного знуцання, булер, і суб'єкт катування усвідомлюють, що їхні дії не відповідають загальноприйнятим у суспільстві (колективі) правилам поведінки, є навмисними, цілеспрямованими та суспільно небезпечними.

Булінг – це негативна агресивна поведінка умисного характеру, яка має високий ступінь суспільної небезпеки та може призвести до серйозних проблем серед дітей, а тому потребує глибшого розуміння та розробки.

Список літератури:

1. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / И.С. Кон // Семья и школа. – 2006. – № 11. – С. 15 – 17.
2. Кормило О. Явище булінгу в освітньому просторі / О. Кормило // Проблеми гуманітарних наук. Психологія. - 2015. - Вип. 37. - С. 174–187.
3. Кириленко М. Шкільне цькування, або булінг: вступ до теми / М. Кириленко // Фармацевт Практик. - 2017. - № 11. - С. 58-59. -
4. Жеброва Анастасія Олександрівна. Булінг як різновид катувань серед неповнолітніх. [Електронний ресурс].- <http://www.nusta.edu.ua>
5. Король А. Причини та наслідки явища булінгу / А. Король // Відновне правосуддя в Україні. – 2009. – № 1–2 (13). – С. 84–93.

Виправні роботи як вид покарання

У різних країнах світу вже досить давно застосовуються нев'язничні види покарання. У різних державах з різними системами виконання покарань альтернативні їх види формувалися під впливом індивідуальних для кожної окремої країни соціально-економічних і правових факторів. Проте цілі, які ставляться при їх застосуванні, багато в чому спільні. Накопичений позитивний досвід свідчить про необхідність подальшого розвитку практики застосування досліджуваного нами покарання і про необхідність вивчення соціального ефекту цієї практики.[3, с.28]

В Україні виправні роботи серед усіх призначених видів покарань складають сьогодні досить незначний відсоток. Тож, ситуація, що виникла, потребує ретельного аналізу й розробки ефективних шляхів щодо поширення застосування на практиці такої серйозної альтернативи позбавленню волі, якою є виправні роботи, тим більше що інтерес до вивчення цього покарання викликаний тенденцією до поступового скорочення сфери покарань, пов'язаних з ізоляцією від суспільства.[3, с. 41]

Виправні роботи (ст. 57 КК України) застосовуються до особи за місцем роботи на строк від шести місяців до двох років, з відрахуванням у дохід держави від 10 до 20 відсотків її заробітку. Виправні роботи не застосовуються до вагітних жінок і жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, до непрацездатних, до осіб, що не досягли 16 років, та тих, що досягли пенсійного віку, а також до військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, нотаріусів, суддів, прокурорів, адвокатів, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування. Особам, які стали непрацездатними після винесення вироку суду, виправні роботи суд може замінити штрафом із розрахунку трьох установлених законодавством України неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за один місяць виправних робіт. Закон (ч. 3 ст. 57 КК України) передбачає

можливість заміни виправних робіт штрафом щодо осіб, які стали непрацездатними після постановлення вироку суду, а також можливість звільнення від відбування виправних робіт з випробуванням (ст. 75 КК України) і умовно-дострокового звільнення від їх відбування (ст. 81 КК України).[2, с 180]

Необхідно погодитись із О.В. Ткачовою, що виправні роботи – це кримінальне покарання, яке застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочинного діяння, та полягає у застосуванні заходів примусового характеру, а саме: в обмеженні трудової й майнової сфери у вигляді стягнення певного відсотка із заробітку і заборони звільнитися за власним бажанням, сфери загальногромадянських прав і свобод людини – свободи пересування, а також тягне за собою судимість. Примусовість цього покарання полягає в зобов'язанні засудженого підкорятися вимогам, установленим законодавством і спрямованим на обмеження здебільшого трудової сфери особи, а значить, і матеріальної, що врешті-решт є не чим іншим, як проявом кари. [3, с. 61]

Отже, виправні роботи – це альтернативні позбавленню волі покарання. Тому започаткований в Україні процес поширення практики їх застосування сприяє скороченню кількості тюремного населення і тим спрямовується на розбудову кримінально-виконавчої системи України на засадах, що відповідають міжнародним стандартам поведіння із засудженими, серед яких найважливішими є принципи поважання прав і свобод людини та громадянина, а також гуманізму. Означені принципи, на наш погляд, найповніше втілюються саме в указаному виді покарання.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України / [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/3289>
2. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / Г.П. Жаровська, О.І. Ющик. – Чернівці, 2013. – 304 с.
3. Ткачова О.В. Виконання покарань у виді виправних і громадських робіт. Моногр. – Харків: Право, 2010. – 192 с.

Предмет кримінально-правового регулювання

Сьогодні активна деформація суспільних відносин на фоні динамічних реформаційних процесів у всіх сферах життя суспільства зумовлює зміни в нормативному порядку правового забезпечення стабільного функціонування соціальних інститутів. Як слушно зауважив П.М. Рабінович, «цінність правового регулювання – це його реальна позитивна (корисна) значущість для існування і розвитку особи, соціальних спільнот, груп, об'єднань, для всього суспільства загалом» [1, с. 158] На основі цього з'ясуємо, яку роль відіграє кримінальне право у процесі його взаємодії з реаліями суспільного життя.

Ідеї щодо визначення предмета кримінального права почали формуватися наприкінці XIX ст. і полягали у соціальному спрямуванні кримінально-правового регулювання. Зазначимо, що певний час у доктрині кримінально-правової науки існувало твердження про безпредметність галузі кримінального права. Думка про відсутність предмета регулювання ґрунтувалася на міркуванні, що суспільні відносини регулюються іншими галузями права, а кримінальне право виступає механізмом їх охорони. [2, с. 68] Згодом потреба законодавчого закріплення змін суспільства посприяла зародженню позитивістського погляду на проблематику визначення предмета кримінального права та проявилася, передусім, в акцентуванні уваги на відносинах виключно публічно-правових.

Стрімкий розвиток кримінально-правової доктрини привів до думки про те, що предметом кримінального права є певні відносини, які виникають у зв'язку із вчиненням особою кримінально-карного діяння і застосуванням до особи, яка його вчинила, відповідної кримінально-правової відповідальності або інших заходів кримінально-правового впливу. Більшість науковців і практиків поділяють ці відносини на такі види, як загально-регулятивні та конкретнорегулятивні, охоронні, попереджувальні, заохочувальні, виховні.

Загальнорегулятивні кримінально-правові відносини відносини перебувають у стані «спокою» та носять статичний характер. На противагу, охоронні відносини виникають на підставі вчинення особою кримінально – караного діяння, коли у регулювання втручається держава. З приводу зазначеного цікава думка Ю.В. Бауліна, який вважає, що зміст кримінального права полягає не в охороні найбільш важливих суспільних відносин шляхом зазначення в законі відповідних заборон, а в «унормуванні поведінки держави в особі спеціально уповноважених органів стосовно осіб, які вчиняють злочини, тобто унормування поведінки держави зі злочинцями». [3, с.337]

В.О. Навроцький при дослідженні даної проблематики виділяє два поняття, які потребують розмежування: предмет кримінального права, який становлять норми, що регламентують суспільні відносини у зв'язку з існуванням таких явищ, як злочин, покарання за нього та предмет правозастосування у сфері кримінального права, яким є правила застосування статей кримінального закону до конкретного випадку. [4, с. 19]

Отже, предмет кримінального права є важливим елементом у ефективному функціонуванні галузі кримінального права. Аналіз вищенаведеного дає підстави дійти висновку, що кримінальне право, не забезпечуючи позитивну дію на життя суспільства, сприяє його нормальному стабільному функціонуванню шляхом охорони найважливіших складових (цінностей) будь-якого суспільства.

Список літератури:

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. – Київ: Атіка. – 2001. – 176 с.
2. Стрельцов О.Є. До питання про предмет кримінального права. Вісник Акад. адвок. України. 2015. Т. 12, № 2. – С. 64-73.
3. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення // відп. ред. Ю.В. Баулін. – Донецьк :«ВД “Кальміус”». 2013. – 424 с.
4. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник/за ред. В. О. Навроцького. – Київ: Юрінком Інтер, 2013. – 712 с.

Анастасія Георгіу
Науковий керівник – доц. В.В. Гордєєв

Особливості представництва адвокатом в адміністративному судочинстві

В умовах побудови правової держави в Україні суттєвою гарантією щодо забезпечення суб'єктивних прав, свобод та інтересів громадян і організацій є судове представництво.

У зв'язку зі змінами, внесеними до Конституції та до процесуальних кодексів Конституційною реформою 2016 р., виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді.

Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [1, ст.59].

Відповідно до ч.1 ст.55 КАС України, сторона, третя особа в адміністративній справі, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника[2, ст. 55].

Представники беруть участь в адміністративному процесі на основі договору або закону. Повноваження представників, які беруть участь в адміністративному процесі на основі договору на здійснення представництва в суді, мають бути підтверджені довіреністю або усною заявою довірителя із занесенням її до журналу судового засідання. Повноваження адвоката як представника можуть також посвідчуватися ордером, виданим відповідним адвокатським бюро чи об'єднанням, або договором про надання правової допомоги. Стосовно надання правової допомоги при вирішенні справ в адміністративному суді у ст. 16 КАС прямо зазначено, що для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах в Україні діє адвокатура. Адвокат добровільно обирається стороною (третьою особою, заінтересованою особою) і діє в межах наданих йому повноважень[2, ст. 16].

У ст. 60 КАС визначено, що повноваження на ведення справи в суді дає представникові право на вчинення від імені особи, яку він представляє, всіх процесуальних дій, які може вчинити ця особа. Розпорядження довірителя представникові, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, щодо ведення справи є обов'язковими для нього. Представник, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, має право повністю або частково відмовитися від адміністративного позову, визнати адміністративний позов, змінити адміністративний позов, досягти примирення, передати повноваження представника іншій особі (передоручення), оскаржити судові рішення, якщо право на вчинення кожної із цих дій спеціально обумовлено у виданій йому довіреності. Повноваження представника чинні протягом часу провадження у справі, якщо інший строк не зазначено у довіреності. Представник може відмовитися від наданих йому повноважень, про що повідомляє особу, яка його ними наділила, і суд [2, ст. 60].

Отже, можна дійти висновку що зміни, внесені до Конституції України, спрямованні на ефективне надання професійної правової допомоги, що забезпечує належний захист фізичних та юридичних осіб від протиправних дії органів публічної влади.

Список літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. –59.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення 11.03.2019).
2. Кодекс адміністративного судочинства України : станом на 25 січ. 2018 р. : відповідає офіц. тексту. – Харків: Право, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 11.03.2019).

Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні

У вік високих технологій та швидкого розвитку багатьох галузей господарства навколишнє середовище зазнає значної шкоди. Тому питання екологічного страхування постає з особливою актуальністю. При цьому воно досі не набуло популярності та суспільного запиту.

У літературі екологічне страхування інтерпретується як страхування цивільно-правової відповідальності підприємств (джерел підвищеної небезпеки) за заподіяну екологічну шкоду, а також страхування власних збитків та екологічного стимулювання попередження аварій. [<http://pgpjournals.com/2017.pdf>]

Водночас його потрібно відрізнити від інших видів страхування, адже виникнення даних правовідносин пов'язане з такою специфічною категорією як екологічний ризик.

Використання такого інструменту як екологічне страхування дозволяє забезпечити захист життєво важливих інтересів громадян, сприяє раціональному природокористуванню, відновленню довкілля, а також простішій ліквідації наслідків аварій. Що маємо на увазі під словом «простіше»? Це означає, що при екологічному страхуванні, за умови настання страхового випадку, кошти на ліквідацію несприятливих наслідків будуть давати страховики, а не державний чи місцевий бюджет.

Ведучи мову про систему екологічного страхування в Україні, зазначимо, що вона знаходиться на початкових етапах розвитку. Екологічне страхування передбачене ще з 1991 року у Законі України «Про охорону навколишнього середовища» (страхування відповідальності на випадок аварійного забруднення навколишнього середовища, майнове страхування фінансових збитків, зумовлених аварійним забрудненням навколишнього середовища, особисте страхування життя, здоров'я, працездатності та пенсійного забезпечення громадян на випадок настання аварійного забруднення навколишнього

середовища) проте досі відсутнє його чітке визначення. Немає спеціального нормативно-правового акта (хоча був розроблений не один законопроект).

Підтримуємо висловлену в літературі позицію про те, що такий закон повинен був би визначити екологічні ризики, страхові випадки, встановити порядок та підстави здійснення обов'язкового екологічного страхування та страхового відшкодування, зміст правовідносин страховика та страхувальника, підстави відмови у виплаті страхового відшкодування, страхові ліміти, порядок утворення і функціонування державного екологічного страхового фонду [<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/10/17.pdf>].

Водночас законодавець, для розв'язання цієї проблеми може піти й іншим шляхом, а саме: деталізувати питання про екологічне страхування у законах «Про охорону навколишнього середовища» та «Про страхування».

Та допоки в Україні відсутнє законодавче закріплення порядку здійснення екологічного страхування, міжнародні страхові компанії здійснюють екологічне страхування на підставі правил страхування, затверджених для країн, у яких та чи інша компанія провадить свою діяльність.

Підсумовуючи все вищезазначене, можемо констатувати, що екологічне страхування є важливим елементом у механізмі забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення економіко-правового механізму в галузі екології. Тож, на нашу думку, законодавство у цій сфері потребує деталізації та вдосконалення.

Олена Доготарь
Науковий керівник – доц. І.Ж. Торончук

Національні меншини Румунії

Національною меншиною вважається спільнота (група) людей некорінного етнічного статусу, але яка живе у сучасному для себе етносередовищі. Румунія, як і більшість країн світу, «багата» на національні меншини.

Права національних меншин закріплені як на національному рівні, так і на міжнародному рівні. На національному рівні права національних меншин регулюються Конституцією Румунії, Закон №. 86 про статус національних меншин, Декларація Уряду Румунії про національні меншини, Рішення уряду Румунії щодо організації та функціонування Ради національних меншин №137 від 6 квітня 1993 року. Так, у статті 6 Конституції Румунії закріплено право на особистість яке передбачає що держава визнає і гарантує особам, які належать до національних меншин, право на збереження, розвиток і вираження своєї етнічної, культурної, мовної та релігійної ідентичності. Заходи державного захисту для збереження, розвитку та вираження особистості осіб, які належать до національних меншин, повинні відповідати принципам рівності та недискримінації стосовно інших румунських громадян. На міжнародному рівні права національних меншин Румунії регулюють документи Ради Європи, які Румунія ратифікувала: Європейська хартія регіональних мов або мов меншин і Рамкова конвенція про захист національних меншин. Що ж стосується моніторингу виконання законодавства про права меншин, Рада Європи опублікувала Звіт, затверджений у 2011 році, про те, як Румунія поважає свої зобов'язання, зроблені шляхом ратифікації ЄКРМЛ.

За даними перепису населення 2011 року, чисельність меншості становить близько 11% із 20,1 млн. осіб, що мешкали в Румунії. Найбільш важливими меншинами в Румунії є угорці - 1,23 млн. жителів (близько 58,9% усіх меншин), далі - роми - 0,62 млн. (29,8 від меншості), українці - 50,9 тис. (2,44%

меншин), німці - 36 тис. (1,73%), турки - 27,7 тис. (1,33%), росіяни - липовани - 23,49 тис. (1,13%) 1% меншин (20 тис. жителів або менше) - татари, серби, словаки, болгари, хорвати, греки, євреї, італійці, поляки, чехи та інші меншини.

Конституція Румунії передбачає місце в Палаті депутатів для партій і культурних об'єднань етнічних меншин в Румунії.

На сьогодні представники 17 меншин мають по одному представнику в румунському парламенті, а угорська партія має 21 депутатський мандат (6,19%) і 9 місць сенатора (6,24%).

Румунські українці – четверта за чисельністю етнічна спільнота Румунії, після румунів, угорців і ромів. Згідно з даними перепису 2011 року, спільнота налічує 51007 осіб, що становить 0,27 усього населення Румунії. Як офіційна національна меншина українці мають одне зареєстроване місце в Парламенті Румунії. 29 грудня 1989 року засновано Союз українців Румунії (СУР). У рамках цього союзу діють Організація українських жінок Румунії(ОУЖР) і Організація української молоді Румунії (ОУМР). Основне завдання СУР - захист прав осіб, які належать до української меншини, збереження та утвердження їх етнічно, мовної, культурної та релігійної ідентичності, відродження та формування національної свідомості.

Отже, права національних меншин Румунії досить захищені і держава сприяє їхньому розвитку, надаючи їм права на рівні з її громадянами.

Обмеження прав і свобод людини і громадянина за Конституцією України

Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина є глобальною проблемою. Країни в яких обмежуються права є Північна Корея, Іран, Туніс, Кенія, Гана, Російська Федерація, Україна та інші. Такий злочин як обмеження прав і свобод людини і громадянина відбуваються за рахунок того, що в цих країнах відсутня система правосуддя та розуміння самого поняття як свободи та права людини.

Межі обмеження прав людини – це сукупність усіх явищ, які визначають зміст і обсяг прав людини. До складу таких явищ можуть входити, зокрема і юридичні норми, встановлені міжнародним чи національним правом. У такому випадку певні обмеження прав людини є наслідком нормотворчої діяльності відповідних міжнародних чи державних органів.

У статті 64 Основного Закону зазначено: Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків передбачених Конституцією України». В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 61, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції». Згідно з Конституцією України права і свободи людини і громадянина дозволено обмежувати тільки у випадках, прямо передбачених Конституцією.

Винятки з цього правила стосуються прав іноземців і права на участь у політичних партіях і професійних спілках.

Найвпливовіша причина посягання на права і свободи суб'єктів є війна. Озброєнні конфлікти виступають комплексним посяганням на права і свободи громадян, які передбачають дію спеціальних актів міжнародного законодавства, спрямованих на захист жертв війни. До них у

першу чергу варто віднести Женевську конвенцію про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р., а також Додаткового протоколу I та Додаткового протоколу II до них від 8 червня 1977 р.

Військовополонені повинні бути захищені від актів насильства і залякування, а також від образ.

Замість врахування громадської думки, чесного визнання фактичних підстав для прийняття відповідних змін, розповідають про те що всі ці постійні реформи вкрай необхідні і «важливі» для людини. Досвід національної законотворчості дає підстави зауважити, що під благими намірами різноманітних «реформацій» суттєво обмежуються обсяги і зміст вже існуючих прав людини на судовий захист, медичну допомогу, право на працю, конфіденційну інформацію і захист персональних даних, на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї тощо.

Отже, суспільство повинно боротися з неправомірним посяганням на свободи і права, незважаючи на їх гендерні, соціальні, расові та інші ознаки. А інакше це буде призводити до нескінченних розладів у суспільстві. Як казав Олівер Уенделл Холмс старший, «Право на розмахування кулаками закінчується там, де починається права іншої людини».

Список літератури:

1. Електронний ресурс. - Режим доступу: http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=ukr&id=5319&id_book=5291&id_parent=5308
2. Закон України Про громадянство України від 19.02.2016 // Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
3. Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/events/zakonodavche-obmezheniya-obsyagu-prav-lyudini-pitannya-pravomirnosti.html>

Суб'єкти виконавчого провадження

Стаття 1 Закону України «Про виконавче провадження» зазначає, що виконавче провадження виступає як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) - сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню [1] .

Щоб виконавче провадження могло бути здійснене до кінця, в ньому мають брати участь суб'єкти, які своїми діями мають забезпечувати його реалізацію. У науці цивільного процесуального права існує думка, що суб'єкти виконавчого провадження (суб'єкти виконавчих правовідносин, учасники виконавчого провадження) – це носії процесуальних прав і обов'язків у виконавчому провадженні [2, с.44].

Усі суб'єкти виконавчого провадження класифікують за різними критеріями, але загальноприйнятою залишається класифікація за процесуальним становищем та характером процесуальної діяльності всіх суб'єктів виконавчого провадження. За цим критерієм пропонується поділяти всіх суб'єктів виконавчих провадження на п'ять груп: 1) органи й особи, які здійснюють і беруть участь у здійсненні виконання рішень. До них можна віднести: державних виконавців, приватних виконавців, виконавчі групи, податкові органи, банки та інші фінансові установи, органи Державного казначейства України тощо; 2) учасників виконавчого провадження - стягувач, боржник, їхні представники; 3) осіб, органи та установи, які залучаються до проведення виконавчих дій та сприяють їх здійсненню. Це можуть бути експерт, спеціаліст,

суб'єкт оціночної діяльності – суб'єкт господарювання, перекладач, поняті, працівники органів внутрішніх справ, представники органів опіки і піклування, зберігач майна, особа, яка реалізує майно, на яке звернено стягнення тощо; 4) органи та особи, які здійснюють контрольні та дозвільні повноваження у виконавчому провадженні. До них відносять органи прокуратури, суд; 5) інші суб'єкти виконавчих правовідносин, зокрема особи, які не є учасникам виконавчого провадження, однак при здійсненні виконавчого провадження зачіпаються їхні майнові інтереси [3, с. 239]. У 2016 році було здійснено ряд важливих змін в інституті виконавчого провадження та прийнято новий Закон «Про виконавче провадження», який включає нових суб'єктів здійснення виконавчих дій – приватних виконавців. Це зменшить навантаженість державних виконавців і сприятиме ефективному виконанню судових рішень останніми.

Прийняття Закону, який закріплює правовий статус приватних виконавців, стало ще одним кроком в адаптації законодавства України до норм законодавства європейських країн. Адже приватні виконавці тривалий час діють в таких країнах, як Велика Британія, Франція, Італія, Румунія, Словаччина та інші.

Отже, детальне вивчення й аналіз суб'єктів виконавчого провадження сприятиме у майбутньому належному виконанню судових рішень у цивільному судочинстві.

Список літератури:

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII, Редакція від 19.01.2019// База даних «Законодавство України.
2. Білоусов Ю.В. Виконавче провадження: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2005. – 192 с.
3. Ятченко С.О. Класифікація суб'єктів виконавчих правовідносин// Держава і право. Вип. 56. – С. 234-240.

Правове регулювання криптовалют в Україні

Станом на сьогодні, відповідно до ч. 1 ст. 99 Конституції України, грошовою одиницею України є гривня. Згідно з п. 3.3 ст. 3 Закону України від 05.04.2001 р. №2346-III «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», ч. 1 ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» №15-93 від 19.02.1993 р., гривня як грошова одиниця України (національна валюта) – це єдиний законний платіжний засіб в Україні, що приймається усіма фізичними та юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів. Відповідно до пп. 14.1.93 Податкового кодексу України, під коштами розуміється гривня або іноземна валюта.

Перелік валютних цінностей вказаний у ст. 1 зазначеного Декрету, серед яких валюта України, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у валюті України; іноземна валюта, платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах; банківські метали.

Отже, криптовалюта в розумінні українського законодавства не може бути прирівняна ні до засобу платежу, ні до валютної цінності.

З цього приводу Національний банк зазначив: «Випуск віртуальної валюти Bitcoin не має будь-якого забезпечення та юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами влади жодної із країн. Отже, Bitcoin є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості» (Лист Національного банку «Щодо віднесення операцій з віртуальною валютою/криптовалютою «Bitcoin» до операцій з торгівлі іноземною валютою, а також наявності підстав для зарахування на поточний рахунок в іноземній валюті фізичної особи іноземної валюти, отриманої від продажу Bitcoin» №29-208/72889 08.12.2014 р.) [1].

Слід зауважити, що дане питання тривалий час намагалися врегулювати, в тому числі, шляхом законотворчих процедур, однак усі попередні законопроекти в цій сфері (№7183, №7183-1, №7246) було відхилено Верховною радою України.

На даний момент у Верховній раді на розгляді перебуває два законопроекти про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні: №9083 і №9083-1 (альтернативний) [2].

У разі запровадження правового регулювання криптовалюти в Україні мають бути вирішені такі питання:

- визначити віртуальні валюти (до них належатимуть і електронні гроші), зокрема криптовалюти. Таке визначення не повинно суперечити визначенню ЄС, зокрема з огляду на Угоду про Асоціацію між Україною та ЄС;
- встановити порядок оподаткування операцій з майнінгу, міни (обміну) криптовалюти;
- визначити порядок створення та діяльності криптовалютної біржі;
- встановити відповідальність за невиконання вимог чинного законодавства щодо використання криптовалют;
- впровадити ліцензування підприємницької діяльності, пов'язаної з криптовалютами [3].

Отже, Україна активно бере участь у розвитку криптобізнесу, але чинне законодавство не дає можливості врегулювати усі правовідносини, які виникають. Здійснення регулювання державою операцій з криптовалютами неможливо, оскільки можливість відстеження операцій конкретного власника криптовалюти відсутня, тому законодавець криптовалюту не прирівнює ні до засобу платежу, ні до валютних цінностей.

Список літератури:

1. Довженко С. Криптовалюта в Україні та світі: Регулювання, правовий статус та оподаткування [Електронний ресурс] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://moe-pravo.com.ua/kriptovalyuta-v-ukrayini-ta-sviti-regulyuvannya-pravoviy-status-ta-opodatкування/>
2. Якова К.О. Криптовалюта: визначення правового статусу в Україні / К.О. Якова // Молодий вчений УДК 336.74 – 2017 – № 10 (50) – с. 1118-1119 [Електронний ресурс] // [сайт] – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10/251.pdf>

Трудова міграція в Україні: тенденції та наслідки (на прикладі Закарпатської області)

Міграції – це переміщення людей зі зміною місця проживання. Вони мають різну інтенсивність, спрямованість, тривалість залежно від багатьох причин.

За напрямом переміщення людей міграції поділяють на зовнішні (за межі країни) та внутрішні (всередині країни). [1]

У 2018 році послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном надавали 511 суб'єктів господарювання (у 2017 році – 427 суб'єктів). Переважна більшість таких суб'єктів здійснювала діяльність в Одеській (39%), Донецькій, Херсонській, Дніпропетровській та Львівській областях та м. Київ - від 5% до 15%.

Найбільшими потоки трудових міграцій були на Кіпр (19,2 тис. осіб), до Польщі (12,5 тис. осіб), Німеччини (10,6 тис. осіб), Великої Британії (7,9 тис. осіб), Греції (7,0 тис. осіб), Литви (3,6 тис. осіб), Ліберії (3,4 тис. осіб), Маршаллових Островів (3,3 тис. осіб), Нідерландів (2,8 тис. осіб), Панами (2,5 тис. осіб), Бельгії (2,4 тис. осіб), США (2,3 тис. осіб), Чехії (2,2 тис. осіб).[2]

У 2018 році в Закарпатській області послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордон надавали 10 суб'єктів господарювання. З них 8 здійснювали діяльність у м. Ужгород, один – у м. Мукачево і один – у Берегівському районі.

Всього у 2018 році за кордоном працевлаштовано 461 особу. З них 54,2% (або 250 осіб) були працевлаштовані за кордоном посередником, який здійснював діяльність у Берегівському районі, 43,4% (200 осіб) – у м. Ужгород 2,4% (11 осіб) – у м. Мукачево та Мукачівському районі.

Більшість працевлаштованих за кордоном громадян (72,5% або 334 особи) були направлені на підприємства Угорщини, 9,5% (44 особи) – у Словаччину, по 8,9% (по 41 особі) – в Чехію та Польщу, 0,2% (1 особа) – в Ізраїль.

Із загальної чисельності працевлаштованих 72,5% (334 особи) склали чоловіки. Більшість трудових мігрантів (82,4% або 380 осіб) була віком понад 30 років.

Більше половини трудових мігрантів (60,5% або 279 осіб) мали повну загальну середню освіту, 19,5% або 90 осіб – професійно-технічну, 18,7% (86 осіб) – повну вищу освіту. [3]

Міграційний відтік населення продовжує негативно впливати на трудовий потенціал та статево-вікову структуру населення області. Основна частина мігруючого населення – це населення у працездатному віці, питома вага якого серед всіх мігрантів склала 79,0%, молодше працездатного –14,5%, у віці старше працездатного віку – 6,5%.

Більшість шукачів роботи за межами рідного населеного пункту заради вищої зарплати переїжджають до більших міст. Згідно з даними Держстату, наймасовіші потоки внутрішніх мігрантів традиційно прямують до Києва, Львова й Одеси.

Українські роботодавці констатують: щороку знайти потрібних фахівців дедалі важче. Старе покоління спеціалістів відходить, молоде — нечисленне через демографічний спад 90-х. І дедалі менше цінних фахівців залишаються в Україні.

Отже, високе безробіття, відсутність робочих місць, політичні та соціальні потрясіння змушують населення до трудової міграції. Згідно з аналітичними даними більшість населення Закарпатської області віддають перевагу зовнішній міграції до країн, які межують з Україною. Щодо внутрішньої міграції тут пріоритетніші міста Київ, Львів і Одеса. Для України пріоритетнішою повинна бути внутрішня міграція, яка б зменшила безробіття, задовольнила кадри. Працівникам вона приносить вищу зарплату, роботодавцям — цінних спеціалістів, а державі — податкові надходження.

Громадські роботи як вид покарання

В умовах переходу до правової держави й гуманного ставлення до осіб, винних у вчиненні злочину, наша держава в Кримінальному кодексі України 2001 року запровадила низку нових видів покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи від суспільства, з метою продовження процесу приведення норм і стандартів внутрішньої політики, у тому числі у сфері кримінальних покарань, у відповідність до норм міжнародного права.

Громадські роботи є основним покаранням, тобто таким, що не може додаватися до інших покарань і застосовується лише як самостійне покарання за злочин. Відповідно до статті 56 КК України, громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи можуть бути у вигляді: прибирання вулиць, парків, скверів, інших територій, роботи з благоустрою населеного пункту, ремонту будівель, догляд за хворими, роботи по впорядкуванню лісів та інші роботи, що не потребують спеціальної підготовки чи кваліфікації [1, с. 24].

Зміст цього покарання полягає в тому, що громадські роботи є одним із новітніх «винаходів» у системі покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, вони не є джерелом поповнення бюджету органів місцевого самоврядування і виконуються не на користь потерпілого від злочину, а на користь суспільства, їх мета – запобігання злочинності і сприяння ресоціалізації засудженого шляхом примусової безоплатної праці [3, с.5-7].

Строк встановлення громадських робіт - від шістдесяти до двохсот сорока годин. Громадські роботи не можуть виконуватися засудженим більш як 4 години на день. Строк покарання у вигляді громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких засуджений працював за визначеним місцем роботи. До відпрацьованого часу зараховується тільки той строк, який

засуджена особа відпрацювала згідно з повідомленням власника підприємства, весь інший час до строку відбування покарання не зараховується. Кількість відпрацьованих засудженою особою годин заноситься в картку обліку, яка заповнюється щомісяця. Після відпрацювання встановленої вироком суду кількості годин уповноважений орган з питань пробації надсилає власнику підприємства повідомлення про припинення відбування покарання засудженою особою, і вона знімається з обліку [4, с.97].

Практика застосування громадських робіт в інших країнах свідчить про високе профілактичне значення даної санкції. Проте в Україні громадські роботи застосовуються не часто, що обумовлює необхідність розширення законодавчих можливостей їх призначення, а також створення налагодженого механізму використання даного виду покарання в порівнянні з позбавленням волі цілком очевидна. Оскільки, по-перше, зменшується число засуджених, що знаходяться в місцях позбавлення волі, що тим самим сприяє підвищенню ефективності виправного впливу на засуджених і попередженню рецидиву; по-друге, особа, яка вчинила злочин, залучається до праці, отримує різні нові навички; по-третє, даний вид покарання більш прийнятний для суспільства, оскільки він значною мірою позбавлений тих негативних наслідків для особи і суспільства в цілому, які властиві позбавленню волі; по-четверте, відбуваючи громадські роботи, особа приносить своєю працею користь суспільству; по-п'яте, громадські роботи сприяють реабілітації злочинця.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України станом на 13 березня 2019 року. — <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003р. №7 // Вісник Верховного Суду України. — 2003. — №6.
3. Кочерган П. Громадські роботи як вид покарання / П. Кочерган // Аспект — 2002. — №5 — С. 5-7.
4. Павленко В. Громадські роботи в системі покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: загальна характеристика та шляхи вдосконалення / В. Павленко // Право України. — 2003. — №11 — С. 97-101.

Значення досудової доповіді при призначенні покарання

Особливої уваги при визначенні міри покарання та її доцільності заслуговує особа, яка вчинила злочинне діяння. Відповідно до мети покарання, яка регламентується нормою Кримінального кодексу України (ч.2 ст. 50), покарання повинно спрямовуватись не лише на кару за вчинений злочин, але і на виправлення засудженого й попередження вчинення нових злочинів. Правильно обрана міра покарання сприятиме досягненню зазначених цілей.

Відповідно до Закону України «Про пробацію» [1], орган пробації наділений певними обов'язками у випадку складення досудової доповіді забезпечити суд інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності. Саме ця функція вказує, що на сьогоднішній день орган пробації повинен сприяти здійсненню справедливого та об'єктивного правосуддя в Україні. Повнота зібраної інформації, що стосується особи обвинуваченого, повинна вплинути на рішення суду, що дасть змогу запобігти вчиненню нових злочинів з боку обвинуваченого, а також забезпечити безпеку суспільства шляхом виправлення особи, яка вчинила злочин, навіть без застосування кримінального покарання.

При призначенні покарання суд повинен керуватися такою загальною засадою призначення покарання, передбаченою у ст. 65 КК України: врахування ступеня тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. Саме обставини, що характеризують особу обвинуваченого, якнайповніше можуть бути зібрані персоналом органу пробації та відображені в досудовій доповіді. Серед джерел досудової доповіді, що складає інформацію про обвинуваченого, є: бесіди з обвинуваченим, з членами родини, сусідами, друзями, колегами, характеристики з місця роботи або навчання, довідки з органів державної влади, місцевого самоуправління, підприємств,

установ, організацій, службових осіб та інших матеріалів, які можуть містити необхідну інформацію [3, с. 235-240].

Уповноважений орган з питань пробації вивчає різноманітні сфери життя та діяльності обвинуваченого та складає досудову доповідь, яка повинна містити соціальнопсихологічну характеристику обвинуваченого, оцінку ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення, висновок про можливість виправлення без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк.

Досудова доповідь обов'язково містить інформацію про криміногенні фактори ризику щодо скоєння повторних правопорушень і мотивацію особи до співпраці з уповноваженим органом з питань пробації. Вона має висловлювати незалежну та неупереджену думку працівника уповноваженого органу з питань пробації стосовно особи правопорушника та вчиненого ним злочину й не бути частиною обвинувачення [2, с. 131-135].

Отже, досудова доповідь є досить зручним інструментом для об'єктивного ухвалення судом рішення про вид і міру покарання під час ухвалення обвинувального вироку суду. Під час вирішення питання про доручення складання досудової доповіді у кримінальному провадженні треба правильно визначати відповідну стадію та її частину, на якій може бути розглянуто це питання; доручати її складання треба в обґрунтовані строки; потрібно правильно визначати випадки, коли вона повинна або не повинна бути складена; не можна заміщувати докази щодо особи обвинуваченого, які підлягають доведенню у кримінальному провадженні.

Список літератури:

1. Про пробацію : закон України : від 05.02.2015 № 160-VIII / База даних «Законодавство України» / URL: http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45301 (дата звернення 25.01.2018).
2. Микитась І.М. Досудова доповідь: поняття, зміст, значення //Вісник пенітенціарної асоціації України. - 1(3). - 2018. - С. 131-135.
3. Ющик О.І. Досудова доповідь: сутність, зміст та значення для призначення покарання //Право і суспільство. – №1 – Ч.2 – 2018. – С 235-240.
4. Ткач Т.П. Досудова доповідь служби пробації: поняття, необхідність, функції // Науковий вісник. – 2014. – № 1. – С. 56–65.

Підстава кримінальної відповідальності

Підстава кримінальної відповідальності – її поняття, сформульоване в статті 2 Кримінального кодексу України, яка має таку ж назву і в частині першій, визначає, що “підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом”. У частині другій цієї статті відтворюється конституційне положення про презумпцію невинуватості (частина перша статті 62 Конституції України): “Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду” [4, с. 244]/

Підставами кримінальної відповідальності є:

- 1) наявність юридичного факту – вчинення діяння, забороненого кримінальним законом;
- 2) таке діяння за соціальним змістом завдало або загрожувало завдати шкоду певним благам або іншим цінностям;
- 3) зазначене вище діяння вчинено фізичною осудною особою, яка досягла встановленого в законі віку кримінальної відповідальності;
- 4) 4) під час вчинення діяння особа не перебувала під впливом будь-якої сили або примусу, яким вона не могла протистояти;
- 5) відсутні інші обставини, які відповідно до закону виключають злочинність діяння. [1, с.37].

Ці критерії зумовлюють сутність і специфіку злочину певного виду та пов'язані з такою категорією кримінального права, як склад злочину. Таке розуміння питання, що розглядається, дає можливість констатувати, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення суспільно небезпечного діяння, але не просто вчинення особою суспільно небезпечного діяння, а саме такого, яке містить склад злочину, передбаченого кримінальним законом України.

Нормативно-правовою (законною) підставою кримінальної відповідальності є склад злочину. Відсутність у діянні особи складу

злочину означає відсутність підстави кримінальної відповідальності і навпаки. Підстава кримінальної відповідальності має місце з моменту вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину. Останній, з точки зору логіки, ні що інше як зміст (основний) злочину. Для реалізації кримінальної відповідальності необхідний обвинувальний вирок, який розглядається у цьому аспекті як процесуальна правова підстава кримінальної відповідальності. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину (частина друга статті 62 Конституції України) [4, с. 244].

Разом з тим у ст. 2 ККУ відповідно до закріплених Конституцією України прав і свобод людини і громадянина вписано два положення, що виключають будь-яку можливість розширювати підстави кримінальної відповідальності, а саме:

- 1) особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду;
- 2) ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу.

Отже, підставою кримінальної відповідальності слугує наявність у суспільно небезпечному діянні (злочині) особи складу злочину, визначеного у конкретній статті Особливої частини Кодексу. Застосування ж конкретних норм закону про кримінальну відповідальність вимагає встановлення відповідності об'єктивних і суб'єктивних ознак злочинного діяння ознакам складу злочину.

Список літератури:

1. Жаровська Г.П., Ющик О.І. Кримінальне право України (Загальна частина): навч. посіб. / . – ЧНУ, 2013. – 302 с.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник /Ю.В. Баулін, В.І. та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-е вид.,переобл. і допов. – Х.:Право, 2010. – 420 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : / А. А. Вознюк; – К. : «Освіта України», 2016. – 335 с
4. Тихий В.П. Підстава кримінальної відповідальності //Вісник академії адвокатури України. – №14. – 2009. – С 244-247.

Природа людського права на медіацію

Людські права невіддільні (невід’ємні) від людини, оскільки детермінують людський розвиток і позиціонують людину як істоту соціальну, внаслідок буттєвого устрою суспільства [2-3]. «Під буттєвим устроєм людського світу матеріальна феноменологія та практична філософія розуміють фактичну даність цього світу, сконструйовану за допомогою закону взаємозв’язку мотивацій і цінностей життєвих світів індивідів. Ця даність охоплює все те, що не стосується суб’єктів соціальної взаємодії і відзначається інтерсуб’єктивним характером, детермінує соціальний світ. Найадекватніше вона проявляється у людських правах. Останні разом із принципами, правилами та законами соціального співбуття індивідів є конститuentами буттєвого устрою людського світу.» [3, С. 185]. Тобто людські права виникають за життєвої необхідності, задля забезпечення належних людині біосоціальних потреб. Так, відповідно до потребового підходу, людські права розуміються як «... певні можливості людини, які необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, що об’єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства» [1, С. 12].

Суспільство ж постійно перебуває у процесі змін із вектором на самовдосконалення і це зумовлює появу все нових та нових людських потреб. Відповідно, з’являються та становляться кореспондуючі їм (потребам) такі ж нові людські права, кількісний перелік яких, вважаємо, необмежений. Сукупність людських потреб неодноразово піддавалася групуванню та класифікації науковцями. На наш погляд, найбільш вдала концепція ієрархії людських потреб, розроблена американським психологом А. Маслоу [4]. Згідно останньої, у людей існують (починаючи із найнижчого – до найвищого ступеня) різноманітні фізіологічні та соціокультурні потреби, потреби в безпеці, соціальні потреби, потреби в повазі та потреби в самовираженні. Спочатку людина прагне задовольнити потреби нижчого рівня, поступово рухаючись «вверх» за пірамідою потреб. До ланки потреб п’ятого, найвищого рівня (самовираження) віднесено

таку потребу, як вирішування конфліктів. Причиною зародження останніх (зокрема й у формі правових спорів), слугують порушення будь-якого з людських прав, що створює перешкоди у задоволенні людських потреб, шляхом використання можливостей таких прав. На цьому етапі, задля відновлення «нормального стану справ», людина прагне врегулювати такий конфлікт, тобто у неї з'являється відповідна потреба, а значить задля її задоволення, логічно припускаємо, що існує відповідне право на вирішення конфліктів. Воно може реалізуватися різними способами: самозахистом, договірними процедурами, використанням владно-державного примусу тощо. Основний посыл у тому, що таке право життєво необхідне, адже дає можливість «розблокувати» здійснення інших людських потреб та має природний, життєво детермінований характер, а рівень розвитку суспільства дає можливість гарантувати існування та реалізацію права на вирішення конфліктів широким колом способів та процедур.

Серед таких процедур варто виділити медіацію, тобто, здійснення медіації є нічим іншим, як реалізацією права на вирішення конфліктів, задля задоволення відповідної людської потреби. А, отже, право на медіацію – є різновидом права на вирішення конфліктів і має ту ж саму природно-правову природу.

Отже, процедура медіації, будучи різновидом права на вирішення конфліктів, націлена на виявлення та задоволення істинних (глибинних) потреб та інтересів і, як результат, – їх задоволення шляхом вирішення конфлікту самими ж сторонами.

Список літератури:

1. Рабінович П.М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація. / П.М. Рабінович // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 2 (73). – С. 10-16.
2. Гаврилук Р. Правова природа медіації як вислід буттєвих властивостей людини / Р. Гаврилук // Право України. – 2018. – № 3. – С. 128-143.
3. Гаврилук Р. Зумовленість правової природи медіації буттєвим устроєм людського світу / Р. Гаврилук // Право України. – 2018. – № 5. – С. 181-195.
4. Maslow A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50, p. 370-396.

Особливості міжнародного комерційного арбітражу

Арбітраж тепер є основним методом розв'язання міжнародних суперечок, включаючи окремих осіб, корпорацій та держав. Це один із наслідків посилення глобалізації світової торгівлі та інвестицій, що призвело до необхідності більш гармонізованої процедури, яку б спільно застосовували спеціалісти на всіх куточках планети.

По суті, арбітраж дуже простий спосіб вирішити спір, суть якого зводиться до добровільної згоди диспутантів на розгляд їх спору компетентною особою, чієму рішенню сторони довіряють і зобов'язуються виконати. Сукупність низки особливостей та переваг стали причиною виникнення великої популярності у міжнародного комерційного арбітражу. Зокрема Л.С. Винокурова стверджує, що основною перевагою є його високодемократичний характер [2, с.81-82]. Справді, більшість норм арбітражного законодавства є диспозитивними. Це характеризується відведенню сторонам активної ролі у самій процедурі, їх можливістю впливати на всі стадії арбітражного розгляду і узгодити правила арбітражного розгляду. У своїх працях науковці, часто порівнюючи розгляд справ у державних судах і в арбітражі, виводять головні особливості останнього. Н.Ю. Єрпільова як найбільш суттєвий аспект юридичної природи арбітражу виділяє його недержавний характер. Фактично це означає відсутність впливу з боку державних органів, зокрема і суду [3, с.9]. Однак абсолютної незалежності від суду немає, оскільки на певних етапах процесу арбітражу необхідне є звернення з проханням вчинити юридично значимі дії.

Арбітражному розгляду як правило передують обговорення арбітражного застереження і арбітражної угоди. У цій угоді сторони прописують місце арбітражу, умови проведення арбітражу, мову, право, яке буде застосовуватись, та інші питання. Відповідно, сторони можуть обрати місцем арбітражу одну країну, а застосовне право іншої країни.

Ерік Бергстен виділяє такі основні характеристики міжнародного комерційного арбітражу: арбітраж – це механізм вирішення спорів; арбітраж є консенсусним; арбітраж – це приватна процедура; арбітраж призводить до остаточного та обов'язкового визначення прав та обов'язків сторін [1, с.5].

Без наявності спірної ситуації не буде й самого арбітражу. Традиційно, при виникненні спірних правовідносин перше, про що подумає середньостатистичний громадянин, – суд. Можливість застосувати альтернативні судовому способи вирішення спору гарантується Конституцією України, а саме: у ч.5 ст.55 передбачено можливість захищати свої права будь-яким не забороненим способом. Консенсусність розуміється як наявність взаємної згоди сторін. Така згода стосується ситуації, яка може виникнути у майбутньому, відповідно сторони заздалегідь передбачили в арбітражному застереженні передання спору на розгляд в арбітраж за клопотанням бодай однієї сторони.

Характерними особливостями міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів, що роблять його надзвичайно популярним при вирішенні комерційних суперечок, на нашу думку, є: 1) це норми диспозитивного характеру застосовні в арбітражі, на противагу жорстким правилам, що регламентовані процесуальними законами; 2) це економія часу і грошей; 3) це незалежність арбітражної процедури від державних судів; 4) консенсусність і приватність процесу; 5) здебільшого договірні відносини з характерною згодою сторін.

Список літератури:

1. Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property. – United Nations, 2005. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://unctad.org/en/Docs/edmmisc232add38_en.pdf
2. Винокурова Л.Є. Порядок розгляду спорів у міжнародному комерційному арбітражі // Право України. – 2011. – № 1. – С. 79-96.
3. Ерпылева Н.Ю. Международный коммерческий арбитраж: институционно-нормативный механизм правового регулирования - "Законодательство и экономика", – N 1, – январь 2011. – 55 с.

Принцип безсторонності та незалежності судді у практиці Європейського суду з прав людини

У п. 1 ст. 6 Конвенції про захист основоположних прав та свобод (далі – Конвенція) проголошено: «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення» [2].

Безсторонність і незалежність суду є одним із елементів судочинства, який необхідно досліджувати не лише на теоретичному рівні, але й застосувати на практиці. Українські суди мають застосовувати практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) як джерело права.

Принцип безсторонності судді тлумачиться ЄСПЛ з урахуванням суб'єктивного та об'єктивного критеріїв. В справі ЄСПЛ «Білуха проти України» №33949/02, рішення від 9.11.2006 р. [1], пояснюється, що відповідно до суб'єктивного критерію беруться до уваги особисті переконання та поведінка окремого судді, тобто чи виявляв суддя упередженість або безсторонність у даній справі. Відповідно до об'єктивного критерію визначається, серед інших аспектів, чи забезпечував суд як такий та його склад відсутність будь-яких сумнівів у його безсторонності. У кожній окремій справі треба вирішувати, чи мають стосунки, що розглядаються, таку природу та ступінь, що свідчать про небезсторонність суду. В цій справі ЄСПЛ вирішив що мало місце порушення українським судом саме об'єктивного критерію безсторонності судді, який проявився в наявності у позивача сумнівів щодо тісної взаємодії відповідача і судової установи, яке і вплинуло на результат розгляду справи. ЄСПЛ стверджує, що «важливим питанням є довіра, яку суди повинні вселяти в громадськість у демократичному суспільстві».

Ще одним прикладом втручання органів влади у процес судового провадження та вплив на рішення судді є справа ЄСПЛ «Совтрансавто-Холдинг проти України» №48553/99, рішення від 25.07.2002 р. [3]. Заявник стверджував, що під час судових слухань став жертвою дискримінації зі сторони українських органів влади. Розглядаючи справу, ЄСПЛ прийшов до висновку, що було порушено ст. 6 Конвенції, оскільки було очевидним неодноразове втручання державних органів у судовий розгляд, роль процедури внесення протесту, а відтак можливість неодноразового скасування остаточного судового рішення у цьому судовому провадженні, а також сукупність інших елементів, які негативно впливали на процес здійснення правосуддя. Якими б не були мотиви, представлені Урядом на виправдання такого втручання, ЄСПЛ вважав, що воно, з огляду на його зміст і спосіб здійснення, є таким, що суперечить поняттю «безсторонній і незалежний суд» у сенсі ст. 6 Конвенції.

Отже, можна зробити висновок, що дотримання принципів безсторонності та незалежності судді має надзвичайно важливе значення. Одним із головних завдань судочинства має бути облаштування належної довіри і поваги як позивачів, так і відповідачів до органів судової влади, а судді не повинні піддаватися впливу будь-яких факторів за суб'єктивним чи об'єктивним критеріями.

Список літератури:

1. Білуха проти України: рішення ЄСПЛ. Заява № 33949/02. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_272 (дата звернення 10.03.2019р.)
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 10.03.2019р.)
3. «Совтрансавто-Холдинг» проти України: рішення ЄСПЛ. Заява № 48553/99. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_043 (дата звернення 10.03.2019р.)

Шляхи та потреба в реформуванні податкового законодавства України

Податкове право як одна із провідних галузей законодавства є актуальною для реформування та вдосконалення. Насамперед, дана потреба виникає не тільки зі сторони органів державної влади, але й стосується більше самих платників податків. Загалом, у статті 4 Податкового кодексу України визначено правові засади, на яких повинні ґрунтуватися відносини між суб'єктами податкового права [1]. Проте, найчастіше дані постулати порушуються, що зумовлено багатьма прогалинами нормативної бази.

По-перше, найбільш гострою залишається на сьогодні проблема подвійного оподаткування. Вона передбачає, що при здійсненні оподаткування повинно одночасно мати місце: тотожність об'єкта оподаткування та платника податків; тотожність періоду часу, за який стягується податок; ідентичність або схожість стягнутих податків.

По-друге, також найпоширенішими є категорії податкової оптимізації та нерівномірність податкового навантаження на доходи фізичних осіб. Взагалі, під першою проблемою розуміється вибір платником податків найвигідніших правових форм здійснення діяльності, в результаті чого відбувається зменшення розміру податкового зобов'язання за допомогою незаборонених законодавством способів. Нерівномірність податкового навантаження інтерпретують таким чином, що вилучення обов'язкового податку може перешкоджати індивідуальному розвитку особи з позицій справедливості та призводити до соціального напруження. Фактично порушується норма Конституції України, в якій зазначено, що всі мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом [2].

По-третє, неоднозначним залишається питання стосовно пені. Згідно із ч. 2 ст.111 Податкового кодексу України фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та

іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені [1]. Якщо взяти до уваги дефініцію пені, то цивільне законодавство підкреслює, що відповідно до ч.3 ст. 549 пенею є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання. Тобто пеня, безперечно, є більше засобом забезпечення зобов'язання, а не покаранням. Знову ж таки, виникають деякі колізії та невзаємоузгодженість всієї нормативної основи [3].

По-четверте, не менш важливим для економіки нашої держави та інтеграцією України до ЄС є встановлення сприятливих умов для малого та середнього бізнесу щодо сплати податків. Безперечно, наше законодавство повинне сприяти розвитку та більшій підтримки підприємств та зменшити тиск стосовно ревізій, перевірок тощо.

Отже, для врегулювання всіх перелічених колізій і прогалин, ми пропонуємо такі шляхи реформуванні податкового законодавства України, як: 1) детально дослідити, проаналізувати проблему подвійного оподаткування в усіх її проявах та аспектах для захисту прав платників податків шляхом створення відповідного підрозділу, або інспекції; 2) застосовувати податкові пільги та провести чітке розмежування між податковою оптимізацією та ухиленням від сплати податків; 3) Визначити правову природу пені, адже вона не може бути самостійним видом санкції та не виконує функцію покарання; 4) Перейняти досвід та імплементувати законодавство ЄС стосовно податкового навантаження на малий та середній бізнес.

Список літератури:

1. Податковий кодекс України – [електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru>
2. Конституція України – [електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Цивільний кодекс України – [електронний ресурс] – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Актуальні питання доступу до професії адвоката

Для реального забезпечення інститутом адвокатури прав і свобод людини та громадянина необхідне якісне дотримання даним інститутом покладених на нього обов'язків. Задля ефективного виконання адвокатурою наданих їй повноважень необхідно, щоб вона складалася лише з висококваліфікованих, компетентних, досвідчених та добропорядних спеціалістів. Саме тому вітчизняне законодавство висуває ряд вимог і правил до набуття особою права на заняття адвокатською діяльністю. Дані правила вимагають дослідження та чіткої характеристики.

5 липня 2012 року в Україні прийнятий Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) [1], яким було врегульовано низку питань щодо правового статусу адвоката. Згідно з статтею 6 даного Закону, адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Отже, відповідно до чинного законодавства, до осіб, які виявили намір займатися адвокатською діяльністю, було висунено ряд вимог: 1) наявність повної вищої юридичної освіти; 2) володіння державною мовою; 3) наявність стажу роботи в галузі права не менше двох років; 4) складання кваліфікаційного іспиту; 5) проходження стажування; 6) складання присяги адвоката України. 7) отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Існуючі законодавчі вимоги до особи, яка бажає стати адвокатом, абсолютно виправдані та справді необхідні для належного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків.

Але наразі у суспільстві активно обговорюється скандальний законопроект № 9055 про реформу адвокатури [3]. Відповідно до статті 6 даного законопроекту, статус адвоката може набути фізична особа, яка: 1) має вищу юридичну освіту; 2) володіє державною

мовою; 3) має стаж роботи в галузі права не менше двох років після здобуття вищої юридичної освіти; 4) склала кваліфікаційний іспит з позитивним результатом. Для цілей цієї статті: стаж роботи в галузі права – стаж роботи особи як стажера адвоката та (або) на посаді судді, прокурора. Тобто законопроект № 9055 фактично обмежує доступ до професії адвоката у порівнянні з діючою редакцією Закону, дозволивши набути статус адвоката тільки колишнім суддям, прокурорам або стажерам адвоката.

На нашу думку, подібне обмеження виправдане, оскільки тільки професійна діяльність на посадах судді, прокурора чи стажера адвоката може дати той необхідний багаж знань, які достатні для реалізації покладених на адвоката завдань. Вважаємо, що доступ до здійснення адвокатської діяльності не повинен передбачати, що будь-яка особа, не докладаючи особливих зусиль, може займатися такою діяльністю.

Задля збереження та реалізації принципів верховенства права та законності у суспільстві необхідно на законодавчому рівні конкретизувати та деталізувати всі особливості порядку заняття адвокатською діяльністю, зокрема набуття права на заняття нею. Доступ до адвокатської діяльності передбачає особливі, але однакові, рівні, недискримінуючі вимоги до осіб, що мають намір стати адвокатом. Такі вимоги повинні забезпечувати необхідні умови для гарантування досягнення адвокатурою своїх завдань і, разом з цим, сприяти постійному підвищенню авторитету адвокатури в очах держави, суспільства, кожної окремої людини та громадянина.

Список літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 5 липня 2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.
2. Про засади державної мовної політики: Закон України № 5029-VI від 3 липня 2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 23. Ст. 218.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Проект Закону № 9055 від 6 вересня 2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557 (дата звернення: 09.03.2019).

Олександра Мазурок

Науковий керівник – асист. А.С. Цибуляк-Кустевич

Співвідношення судового прецеденту та інституту зразкових справ

У процесі реформування національного законодавства в Україні з'явилося таке нововведення як інститут зразкових справ. Рішення у зразкових справах обов'язкові для національних судів, тому в науковій літературі даний інститут ототожнюють з судовим прецедентом, що нехарактерно для національної правової системи України. Для окреслення подібних рис цих інститутів пропонується порівняльна таблиця.

Співвідношення характеристик судового прецеденту та інституту зразкових справ

Характеристика	Інститут судового прецеденту	Інститут зразкових справ
Закріплення на законодавчому рівні	Судовий прецедент є одним із провідних джерел права англо-американського типу.	Закріплено на законодавчому рівні в Кодексі адміністративного судочинства України.
Суб'єкт винесення рішення	<u>Обов'язковий правовий прецедент</u> переважно формується вищими судовими інстанціями (Палата лордів, Високий суд, Суд корони й Апеляційний суд).	Верховний Суд, що є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції, приймає рішення у зразкових справах. [1]

Структура	Будь-який прецедент містить дві частини: ratio decidendi та obiter dictum. Ratio decidendi містить норми права, на основі яких було вирішено дану справу. Obiter dictum — зауваження суду щодо питань, які безпосередньо не входять до предмета судового рішення.[2]	Рішення ВС у зразковій справі має наступну структуру: історія справи; аргументи учасників справи; обставини справи, встановлені судом; джерела права й акти їх застосування; позиція Верховного Суду.
Застосування рішення іншими національними судами	Має обов'язковий характер для нижчих судів; у силу цього судовий прецедент є обов'язковим також для всіх суб'єктів права, у тому числі для державних органів і посадових осіб.	Національні суди мають враховувати правові висновки Верховного Суду, викладені у рішенні за результатами розгляду зразкової справи.

Отже, порівнюючи вищевказані дві правові категорії, можна зробити висновок, що, незважаючи на те, що в законодавчій базі України відсутнє поняття судового прецеденту, фактично, його роль в адміністративному процесі України виконує інститут зразкових та типових справ.

Список літератури:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: станом на 25 січ. 2019 р.: відповідає офіц. тексту. – Х.: Право, 2019. – 246 с.
2. Луць Л.А. Перспективи становлення судового прецеденту як джерела права України / Л.А. Луць // Вісник центру суддівський студій. – 2006. – № 6. – С. 9-15.

Конституційне право людини на повагу до її гідності

Дотримання прав і свобод людини і громадянина є пріоритетним напрямом діяльності людиноцентристської держави. Серед низки прав людини, передбачених Основним Законом України, особливо важливе значення має право людини на повагу до його гідності. Зазначимо, що право кожного на повагу до його гідності, закріплене у ст. 28 Конституції України, належить до особистих невід’ємних прав людини. Без визнання даного права з боку держави і забезпечення належного рівня захисту людина не може бути рівноправним членом суспільства. Саме тому Конституція України гарантує його слідом за проголошенням рівності конституційних прав і свобод [3, с.195].

У контексті права людини на повагу до її гідності Конституція України прямо забороняє: катування людини; жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність поводження з людиною; застосування покарань, які є жорстокими, нелюдськими або такими, що принижують гідність людини; медичні, наукові чи інші дослідження щодо людини без її вільної згоди [2].

Вищезазначена конституційна норма відтворює відповідні положення міжнародних правових актів, а саме ст. 5 Загальної декларації прав людини 1948 р., ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р., ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання 1975 р., Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

Водночас зауважимо, що заборона катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження не

знає винятків, а тому не допускає порушень й у період війни або іншого надзвичайного стану, що прямо зазначено в ч. 2 ст. 64 Конституції України.

Вітчизняне законодавство містить певні правові гарантії дотримання права людини на те, що вона не буде піддана катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню. Так, відповідно до ст. 62 Конституції України, обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, ст. 11 Кримінально-процесуального кодексу України передбачає, що під час кримінального провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної особи; забороняється під час кримінального провадження піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню, а ст. 373 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за порушення цієї заборони [1].

Отже, конституційне право на повагу до людської гідності – це право, що захищає гідність будь-якої особи, забезпечує належне ставлення до неї з боку органів державної влади, інших осіб. Право людини на повагу до її гідності належить до основоположних прав, адже воно необхідне для нормального існування та розвитку людини, є загальним та особистим правом.

Список літератури:

1. Баулін О.В., Лебідь В.І., Матвеев П.С., Пожидаєва М.А. Адвокатський іспит: підготовчий курс: Навч. посіб. 5-ге вид., доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2017. – 832 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
3. Тацій В.Я. Конституція України. Науково-практичний коментар. // Редкол.: Петришин О. В. (відп. секретар), Барабаш Ю. Г. та ін. Національна академія правових наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2011. – 1128 с.

Правова природа, властивості та функції медіації як засобу реалізації верховенства права

Медіація, як юридичне явище, має власну правову природу. Для її розкриття необхідно, насамперед, стисло зупинитися на змісті самого поняття «правова природа», оскільки, попри його доволі широку уживаність, уніфіковане та загальновизнане наукове визначення відсутнє.

Даний термін є складеним, поняття «правовий» тлумачиться у словниках як такий, що «належить до сфери права», а поняттям «природа» позначається сукупність основних якостей, властивостей чого-небудь, а також суть чи сутність [1, с.1326].

Одним з найбільш наукового обґрунтованих та повних, на нашу думку, є підхід, запропонований А.А. Вознюк, згідно якого поняттям «правова природа» явища охоплюється його: історія виникнення та розвитку; визначення у законодавстві та в науковій літературі; зміст; властивості (ознаки); мета; відмінності від інших подібних явищ; соціальна зумовленість; функції тощо [2, с.433].

При дослідженні правової природи медіації, можна вважати її одним з ефективних засобів забезпечення верховенства права, оскільки вона: побудована на засадах добровільної участі сторін; на відсутності владного примусу з боку держави;

Вважаємо, що з позицій реалізації верховенства права особливе значення набуває і добровільний характер медіації (на основі згоди сторін спору), який чітко відрізняє її від примусового характеру судової процедури. Перевагою медіації, як засобу реалізації верховенства права, порівняно із судовим розглядом, є й широкі можливості для досягнення взаємного рішення та узгодження інтересів кожної зі сторін, для «маневру». Реалізації принципу верховенства права, на нашу думку, сприяє й те, що рішення, ухвалене у рамках медіації, як правило добровільно виконується обома сторонами конфлікту (оскільки кожна усвідомлює його переваги для себе і намагається їх реалізувати на практиці). [3, с.4].

З огляду на специфіку правової природи, можна визначати медіацію як альтернативну форму позасудового врегулювання правових конфліктів, зміст якої складає цілісний комплекс механізмів і процесів, що забезпечують досягнення мети медіації – пошуку сторонами на основі компромісу взаємоприйняттого рішення у рамках правового поля.

Властивості медіації, які зумовлюють її правову природу, такі: добровільність участі сторін; структурованість процедури; обов'язкова участь, крім конфліктуючих сторін, третьої неупередженої та незацікавленої сторони – медіатора [4, с.90].

Функції медіації пропонуємо розуміти як основні складові змісту діяльності у рамках процедури медіації, спрямовані на досягнення мети медіації і відображені у її завданнях.

До них належать: оперативне та об'єктивне вирішення спору у позасудовому порядку; сприяння налагодженню діалогу; сприяння досягнення компромісу; дотримання інтересів обох сторін; пошук найбільш ефективного шляху вирішення правового конфлікту (в тому числі усунення спричиненої ним шкоди) в рамках правового поля; нівелювання (усунення) правового конфлікту та запобігання його поновленню через налагодження співпраці сторін та гармонізація суспільно-правових відносин та відновлення правопорядку [5, с.64].

Реалізація зазначених функцій на практиці сприяє реалізації «духу права» і, відповідно, дає підстави вважати медіацію засобом реалізації принципу верховенства права.

Список літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. В.Т. Бусел. Київ-Ірпінь, 2009. – С. 1326, 1392.
2. Вознюк А.А. До питання про зміст поняття «кримінально-правова природа». Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 433.
3. Ясиновський І. Г. Імплементация процедури медіації в українське законодавство: теоретико-правовий аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. – Київ, 2016. – С. 4.
4. Йосипенко С.Т. Поняття та особливості правової природи медіації. // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 3. – С. 90.
5. Аверьянов В.Б. Функции и организационная структура органа государственного управления: учеб. пособ. – К.: Наук. думка, 1999. – С. 64.

Андрій Нікорич
Науковий керівник – доц. Л.А. Остафійчук

Принцип конфіденційності у здійсненні адвокатської діяльності

Принципи адвокатської діяльності, до яких відносяться: верховенство права, законність, незалежність, конфіденційність та уникнення конфлікту інтересів, – є центральними, провідними сегментами адвокатури. Проте відсутність законодавчого закріплення змісту цих принципів породжує в науці дискусію щодо їх сприйняття та тлумачення.

Це пояснюється неточним та неоднозначним розумінням понять «принципи адвокатури» та «принципи адвокатської діяльності», існуванням відмітних, а часто й протилежних точок зору на засадничі положення адвокатури й адвокатської діяльності. Наприклад, М.К. Северин [3] не розмежовує поняття «принцип адвокатської діяльності» та «принцип адвокатури». Вказані дефініції автором фактично ототожнюються, що не узгоджується із приписами ст. 131-2 Конституції України та ст.ст. 4, 43 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (2012 р.), з назви якого вже очевидне розмежування цих понять.

На принципи адвокатури та адвокатської діяльності звернуто увагу багатьох науковців, але поняття, кількість, назви, змістове наповнення та їх ієрархія визначаються вченими по-різному. Наприклад, конфіденційність та адвокатська таємниця розглядаються як однопорядкові або взаємодоповнюючі поняття, щодо них не має чіткої межі в текстах міжнародно-правових та вітчизняних нормативних актів, а також в професійних етичних кодексах. Хоча конфіденційність – є принципом адвокатської діяльності, тоді як адвокатська таємниця – є лише однією зі складових цього принципу.

На початку 2017 року вийшла монографія Н.М. Бакаянкової «Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти», розділ 2 якої присвячений принципам адвокатури України. Принцип конфіденційності вчена віднесла до

функціональних принципів діяльності адвокатури [1, с. 294], пропонуючи розглядати «принципи адвокатури» як організаційні, а «принципи діяльності адвокатури» як функціональні та співвідносити їх між собою як ціле й частину.

С.О. Іваніцький у дисертації: «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» (2017 р.) зазначену позицію Н.М. Бакаянної піддав критиці, зазначивши, що в «різних частинах цієї праці наводяться дещо відмінні переліки принципів адвокатури, що підкреслює глибину, дискусійність та складність зазначеної тематики, необхідність її подальшої розробки [2, с. 22]. Проте, сам учений не відділив принцип конфіденційності у здійсненні адвокатської діяльності від принципів адвокатури. На його думку, поняття «принципи діяльності адвокатури» охоплює своїм змістом як принципи адвокатської діяльності, так і принципи діяльності структур, що не належать до організаційних форм адвокатської діяльності, але є органами адвокатури [2, с. 133]. Принцип конфіденційності вчений класифікує: на підставі сфери поширення – на основоположний принцип, а залежно від способу закріплення в українському праві – як такий, що отримав пряме текстуальне вираження.

Отже, принцип конфіденційності у здійсненні адвокатської діяльності є основоположним, функціональним принципом діяльності адвокатури, виокремлення якого в науці носить безспірний характер, оскільки цей принцип прямо закріплений у законодавстві України.

Список літератури:

1. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. – Одеса: Юридична література, 2017. – 357 с.
2. Іваніцький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.10; Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2017. – 556 с.
3. Северин К.М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. – Луцьк, 2015. – 240 с.

Принцип гуманізму в кримінальному праві

Під гуманізмом (від лат. «homo» - людина, «humanus» - людський, «humanitas» - людська природа) розуміють прихильне ставлення до людини, що стверджує її свободу та гідність незалежно від соціальних функцій та ролей, які нею виконуються, бачення в ній самостійного джерела творчих сил[3, с. 567]. Принцип гуманізму в кримінальному праві виник у XVIII ст. і втілював у собі погляди різних політичних сил суспільства на кримінальне право. Взагалі, гуманізм у кримінальному праві проявляється через кримінальне законодавство.

Гуманізм кримінального законодавства традиційно визначають залежно від суворості покарань. Утім, принцип гуманізму кримінального права більш ширше поняття. Гуманізм кримінального права, як його характеристика, повинен стосуватися кожного його аспекту. Так, принцип гуманізму в кримінальній справі виявляється специфічно і вимагає визначення форми і міри відповідальності особи, що вчинила злочин. Закон передбачає умови відповідальності і встановлює у відповідності до суспільної небезпечності злочину правові наслідки його вчинення, тобто принцип гуманізму проявляється у поєднанні як загальних положень кримінального закону, так і специфічних для окремих злочинів, передбачених в Особливій частині КК України.

Принцип гуманізму означає також, що покарання не є помстою, відплатою особі, яка скоїла злочин, не має на меті завдавати фізичних страждань або принижувати людську гідність. Це положення узгоджується із положенням статті 28 Конституції України про те, що «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському та такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню»[1].

Крім того, мова йде про запровадження покарань, котрі менше принижують гідність людини, ущемляють її права і

свободи. Проте уведення нових більш гуманних видів покарань фактично наближує кримінальне право до адміністративного, тому з посиленою гостротою назріло питання про необхідність запровадження інституту кримінальних проступків у матеріальній частині кримінального права України.

Ми підтримуємо позицію щодо виділення кримінальних проступків в окремий розділ Кримінального кодексу України, оскільки кримінальний проступок є різновидом кримінального правопорушення, за вчинення якого передбачено кримінальну відповідальність. Згідно з вимогою частини третьої статті 3 КК України, тільки цим Кодексом визначається злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки [2]. Крім того, аналогічний підхід обрано й законодавцями інших держав, у яких є поділ на злочини і кримінальні проступки (Кримінальний кодекс Швейцарії, Кримінальний кодекс Угорщини, Туреччини та інші).

Так, проявами принципу гуманізму як принципу кримінального права є: закон про кримінальну відповідальність забезпечує охорону людини, її життя і здоров'я, недоторканості і безпеки як найвищої соціальної цінності; особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, суд призначає покарання, необхідне і достатнє для її виправлення; покарання та інші кримінально-правові заходи, що застосовуються до особи, не можуть мати своїм змістом завдання фізичних страждань чи приниження людської гідності.

Отже, можна зробити висновок, що гуманізація кримінального права напряду пов'язана із розвитком суспільства, що зумовлює розвиток кримінального права, як закону, який покликаний захищати права і свободи людини.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Кримінальний кодекс України від 6 квітня 2001 р. – №16. – ст.203.
3. Нова філософська енциклопедія. В чотирьох томах. – Т.1 АД. – М.: Думка, 2010 –744 с.

Василь Оношка

Науковий керівник – доц. Подорожна Т.С.

Реформа децентралізації в Україні: фінансові аспекти

Проблеми територіальної цілісності й ефективності політичної системи є життєво важливими для будь-якої сучасної держави, де Україна не є виключенням. Сама ідея самоорганізації українського суспільства у формі місцевого самоврядування стала фундаментом нового розуміння політичної складової реформи децентралізації. У рамках області, регіону чи територіальної громади найкращим чином реалізується так звана «просторова форма демократії» і водночас забезпечуються умови для запровадження сучасних інноваційних моделей розвитку [1].

Питанням децентралізації влади в Україні присвячено велику кількість праць як із політико-правової позиції, так і з бюджетної. Зокрема, питання децентралізації висвітлено такими дослідниками, як О. Бевзюк, Г. Даудова, В. Мамонова, В. Пальчук, Т. Таукешева, Е. Юрій та ін.

Метою нашого дослідження є аналіз фінансових і політико-правових аспектів децентралізації влади в Україні.

На думку політичного експерта В. Карасьова, поправки до Конституції щодо децентралізації несуть певні ризики. По-перше, замість децентралізації можна отримати фрагментацію, коли держава буде послаблюватися, замість того, щоб посилювати свої функціональні кондиції та можливості, у тому числі і з наповнення місцевих і державного бюджету. Тобто ризик полягає в тому, що нерівномірність територіального регіонального розвитку може посилитися. По-друге, можемо отримати регіоналізацію держави, тобто посилення ролі місцевих регіональних еліт. Тому децентралізація означає не децентралізацію держави, а децентралізацію повноважень, тобто передачу повноважень адміністративно-політичного центру на місця. По суті, вона повинна посилити державу, зробити її функціонально ефективною, збільшити конкуренцію і можливості для виробництва, спрямувати бюджетні надходження в місцеві органи влади, які можуть іти на

фінансування соціальної сфери, наприклад, освіти, медицини, на облаштування інфраструктури, охорону місцевого порядку [2].

Для бюджетної системи країни ризики пов'язують з можливістю зриву фінансування повноважень органів місцевого самоврядування у випадку, якщо кошти на фінансування розширених повноважень будуть передбачатися за рахунок зменшення дотацій вирівнювання [3]. Так, у ст. 132 Конституції України визначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади. Відповідно до ст. 7 Бюджетного кодексу України одним із принципів бюджетної системи є принцип самостійності, згідно з яким Державний бюджет України та місцеві бюджети самостійні.

Отже, проведення децентралізації влади має корелювати з інноваційною моделлю подальшого реформування державних фінансів та адміністративно-територіального устрою. Відповідно, чітка структуризація делегованих і власних повноважень органів місцевого має супроводжуватися поступовим переходом від бюджетного забезпечення до бюджетного регулювання, спрямованого на підвищення самостійності місцевих органів у сфері податкової та кредитної політики.

Список літератури:

1. Сало Т. В. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівні в Україні Ефективність державного управління : зб. наук. пр. ; ЛРІДУ НАДУ при Президентові України /за заг. ред. чл.-кор. НАН України С. В. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів 2013. С. 324–330.
2. Матеріали Громадських обговорень законопроектів “Про територіальний устрій України”, “Про місцеве самоврядування громади”, “Про самоврядування району”, “Про самоврядування області”, “Про місцеві державні адміністрації”, 26 липня 2005 року. – Х. : НТУ “ХП”, 2005. – 200 с.
3. Данилишин Б. Як децентралізувати управління в Україні [Електронний ресурс] / Б.Данилишин // Економічна правда. – 2015. – 13 липня. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/07/13/550472/>

Чинність дії закону про кримінальну відповідальність у часі

Закон про кримінальну відповідальність, як і будь-яке інше явище об'єктивної дійсності, з необхідністю існує у часі. Інакше кажучи, його зміст і форма в їх єдності не постійно існуючі, а визначаються певними часовими рамками. І при цьому темпоральні властивості закону про кримінальну відповідальність є предметом регулювання як кримінальним законом, так і актами конституційного законодавства України. Часові межі існування закону про кримінальну відповідальність отримали нормативне закріплення (ст. 4,5 КК України).

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі – це можливість його застосування залежно від часу вчинення злочину. Злочинність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, який діяв на час вчинення цього діяння [2, с. 66].

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі припускає усвідомлення положень про:

- набрання чинності законом про кримінальну відповідальність;
- припинення чинності законом про кримінальну відповідальність;
- зворотню дію закону про кримінальну відповідальність.

Новий закон про кримінальну відповідальність набирає чинності:

- після десяти днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо законом не визначено строк набрання ним чинності, але не раніше дня його опублікування;
- з дня його опублікування в офіційному виданні;
- з того строку, який у ньому зазначено;
- з дня набрання чинності іншим законом [1, с.31].

Закон про кримінальну відповідальність, який скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або в інший спосіб поліпшує становище особи, має зворотню дію у часі,

тобто поширюється на осіб, що вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

Згідно з ч. 2 ст. 4 КК, злочинність і караність діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, який діяв на час вчинення цього діяння.

Питання про зворотну дію закону, тобто про можливість поширення нового закону на діяння, вчинені до набрання цим законом чинності, регулює ст. 5 КК України. Згідно з цією статтею, закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію, якщо він: 1) скасовує злочинність діяння; 2) пом'якшує кримінальну відповідальність; 3) поліпшує становище особи, яка вчинила злочин. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, який скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність, або іншим чином поліпшує становище особи.[2, с.71]

Виходячи зі ст. 58 Конституції України та положень ч.1 ст. 5 КК України, зворотну силу мають також закони, що поліпшують умови і порядок відбування покарання, розширюють види звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, знижують строки погашення і зняття судимості. У ч.1 ст. 5 КК України законодавець, відповідно до ст. 58 Конституції України, уточнив коло осіб, на яких поширюється зворотна дія закону. Це особи, що вчинили відповідні діяння до набрання чинності законом, який скасовує злочинність діяння або пом'якшує кримінальну відповідальність, а також особи, що відбувають покарання або відбули його, але мають судимість [3, с. 34].

Список літератури:

1. Жаровська Г.П, Ющик О.І. Кримінальне право України (Загальна частина): навч. посіб. / . – Чернівці: ЧНУ, 2013. – 302 с.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник /Ю.В. Баулін, В.І. та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-е вид.,переобл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 420 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : / А. А. Вознюк; – К.: Освіта України, 2016. – 335 с

Кримінальний проступок як різновид кримінального правопорушення

Виділення кримінальних правопорушень та їх впровадження у статті Кримінального кодексу України законодавець обґрунтовував необхідністю співвідношенням матеріального кримінального законодавства з засобом його формальної реалізації Кримінально процесуального кодексу. Ще однією причиною таких основоположних змін стало наближення у цьому питанні до правової регламентації Європейського Співтовариства, оскільки поняття кримінального правопорушення закріплено у кримінальному законодавстві ряду країн Європи, серед них Австрія, Латвія, Литва, Естонія, Франція, щоправда у даних державах відсутні адміністративні кодекси, які б узгоджували питання адміністративних проступків. Основним завданням, яке перед собою поставили парламентарі, впроваджуючи інститут кримінальних проступків, було формалізовано як необхідність гуманізації покарань за суспільно небезпечні кримінально карані діяння, економія засобів кримінально-правових засобів впливу, реформування процедури досудового слідства, а також розширення застосування інституту примирення, впровадження в законодавство України рекомендацій Європейського Суду з прав людини та міжнародних стандартів у сфері боротьби зі злочинністю.

Проаналізувавши норми положень законопроекту 7279-д, що передбачають внесення змін до положень статей 11-12 Загальної частини Кримінального кодексу України, можна дійти висновку, що класифікація здійснюється у межах двох рівнів: 1) розподіл кримінальних проступків та злочинів у межах загального поняття “кримінальне правопорушення”; 2) розподіл злочинів як самостійного різновиду кримінального правопорушення на три різновиди. Отже, характеризуючи кожен із цих різновидів

класифікації кримінальних правопорушень, зазначимо, що ступінь їх суспільної небезпеки та рівень тяжкості кожного із різновидів визначається, через розміри та види покарань або як їх ще називають одним узагальнюючим поняттям – санкції за те, чи інше кримінально каране діяння.

Г.С. Крайник вказує, що впровадження даного закону, навпаки призведе до криміналізації протиправних діянь і може привести до змін у КУпАП України, тобто він вважає, що певні адміністративні правопорушення зможуть перекочувати і закріпитися у КК України. У своїх наукових працях Г.С. Крайник зазначає, що якщо держава так сильно дбає про вдосконалення та гуманізацію кримінального законодавства, то, на його думку, більш доцільнішим було би внесення змін до розділу XIII Загальної частини КК України “Судимість”, де потрібно б було закріпити положення про відсутність судимості за злочини невеликої тяжкості. У новоствореному інституті кримінальних проступків Л.І. Курінний вбачає певний етап гуманізації кримінального права, який вибудовується відповідно до положень статті 3 Конституції України – людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнається в Україні найвищою соціальною цінністю.

Отже, підбиваючи підсумки, варто сформулювати визначення кримінального проступку відповідно до положень законопроекту №7279-д: Кримінальний проступок – кримінально каране діяння невеликої тяжкості, яке не несе великої суспільної небезпеки і за вчинення якого передбачене менш суворе покарання, ніж за злочин.

Принцип неупередженості судді як складова справедливого розгляду справи у цивільному судочинстві

Принципи як основоположні ідеї та керуючі поняття є узагальнюючими положеннями, що притаманні законодавству в цілому, і кожній його галузі окремо. Пропоную розглянути один з них з боку цивільного процесуального права.

Неупередженість або безсторонність суду закріплені в ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, згідно якої гарантується право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним та безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. [3]

На національному рівні, принцип незалежності судді закріплено в ст. 129 Конституції України [1] та ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»[4]. Також, в ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України одним із основних завдань цивільного судочинства визначено неупереджений розгляд і вирішення цивільних справ [2]. Неупереджений розгляд справи має забезпечуватися не зацікавленістю (як особистою, так і майновою) судді у вирішенні справи на користь тієї чи іншої сторони. В разі виникнення у судді переконання про неможливість винесення справедливого рішення по справі, оскільки він має певний власний інтерес у вирішенні спору, суддя зобов'язаний повідомити про це сторін та заявити про самовідвід. Неупередженість судді також повинна відображатися через призму рівноправності, тобто не залежати від будь-яких зовнішніх ознак чи духовних переконань учасників цивільного процесу.

Філософською проблемою вважається категорія справедливості цивільного процесу. Це пояснюється тим, що

кожного разу загальнолюдські уявлення про справедливість проявляються по-різному, в залежності від розгляду певного спору тим, чи іншим судом чи адміністративним органом.

В рішенні ЄСПЛ у справі «Романова проти України» [5] зазначено про порушення принципів неупередженості та законності, як елементів справедливого рішення. В цій справі виявилось, що суддя, який двічі розглядав одну і ту ж справу після апеляційного перегляду, – порушив принцип законності. З наведеної справи слідує, що позитивний результат функціонування та розвитку правової науки і практики в напрямку європейської інтеграції можливий лише за наявності узгодженості та дотримання усіх принципів права. Порушення хоча б одного з них неодмінно тягне порушення іншої правової норми, в якій формалізується певний принцип. Недотримання хоча б одного із принципів судочинства так само тягне за собою порушення іншого, що призводить до прийняття несправедливого судового рішення, яке завдає шкоди правам, свободам та інтересам людини і громадянина.

Отже, принципи слугують підставою ефективного захисту прав і свобод громадян, за їх допомогою вдається заповнити прогалини у праві, вони допомагають при тлумаченні певного правового акта, але найголовніше вони виступають основою прийняття справедливого, неупередженого та своєчасного судового рішення у цивільному та інших видах судочинства.

Список літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України, 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 06.06.2016 № 2509-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2016. № 31. Ст. 545
5. Романова проти України: рішення ЄСПЛ. Заява № 33089/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_32

Оксана Платановська
Науковий керівник – доц. Л.А. Остафійчук

«Каверзін проти України» – справа, що змінює Україну

Неофіційна статистика свідчить, що знущання над в'язнями мають масовий та систематичний характер. В Україні за рік фіксується більше 1000 скарг в'язнів на знущання над ними. Це неофіційний мінімум.

Справа «Каверзін проти України» [1] є черговим прикладом нелюдського поводження із засудженими. Громадянин України Олександр Валерійович Каверзін звернувся до ЄСПЛ 1 липня 2003 року, відповідно до статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Він стверджував, що зазнав катувань з боку працівників міліції, скаржився на неефективне розслідування його відповідних скарг, ненадання йому адекватної медичної допомоги та умови тримання його під вартою.

Громадянина Каверзіна обвинувачався у вчиненні кількох бивств (серед жертв – працівники міліції).

Під час затримання до заявника було застосовано силу. Через деякий час у результаті численних травм він повністю осліп. Каверзіну була надана перша група інвалідності.

Заява Каверзіна щодо відкриття кримінальної справи через неправомірні дії працівників міліції була відхилена прокурором. Сам ж обвинувачений був засуджений до довічного позбавлення волі.

Розглянувши дану справу, ЄСПЛ зробив висновок, що поводження, якого зазнав заявник, прирівнюється до катувань. Також прокуратурою не було розглянуто питання щодо законності та пропорційності застосування до заявника заходів фізичного впливу. Щодо поводження з ув'язненим у колонії, то воно становило нелюдське та таке, що принижує гідність.

Отже, у справі Каверзіна, перш за все, спостерігається порушення загальноправового принципу: верховенства права, який передбачає, зокрема, що жодна людина не є вище закону і

ніхто не може бути покараний державою, крім як за порушення закону. Також наявне грубе порушення принципу пропорційності, об'єктивності й неупередженості, що яскраво виражені у поведінці прокурора, який відхилив відкриття кримінальної справи щодо неправомірних дій міліції. Принцип гуманізму порушений у даній ситуації у всеможливих проявах.

Справді, Олександр Каверзін вчинив тяжкі злочини, але йому й було призначене відповідне покарання, а саме: довічне позбавлення волі. А дії правоохоронних органів – приниження гідності й катування – є демонстрацією безкарного свавілля.

Прикро, що є такі ситуації, як вищеописана, коли людина змушена оборонятись від тих, хто мав би захищати її права, свободи та законні інтереси.

Значення таких справ не обмежується приватним інтересом сторони, а впливає на розвиток правової системи в цілому. Ці справи так чи інакше впливають на ситуацію з правами людини. Завдяки цим справам поняття «справедливість», «право» та «правосуддя» набувають сили, а не перетворюються на пусті слова.

Список літератури:

1. Справа «Каверзін проти України» (Заява № 23893/03): рішення ЄСПЛ від 15.05.2012 р. База даних «Законодавство України». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_851

Реєстраційна діяльність нотаріуса на захисті публічного чи приватного інтересу?

Для початку розкриття основного питання потрібно почати з визначення понять. Реєстраційна діяльність - це юридична процедура, що передбачає низку заходів, у результаті яких здійснюється документальне підтвердження правового статусу суб'єкта, або наділення новими правовими ознаками об'єкта. Державний реєстратор - державний реєстратор прав на нерухоме майно, державний реєстратор юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях [2].

Щодо визначення публічного інтересу, то тут питання складніше. Теоретики публічного права визначають три види публічного інтересу: державний, суспільний і територіальний інтерес. На думку Ю.А. Тихомирова, публічний інтерес – це визнаний державою і забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення якого служить умовою та гарантією її існування і розвитку [4, с. 55]. В.В. Галунько зазначає, що публічний інтерес – це важливі для значної кількості фізичних та юридичних осіб потреби, які відповідно до законодавчо встановленої компетенції забезпечуються публічною адміністрацією [3].

З цього погляду нотаріус є представником даної адміністрації. Оскільки, відповідно до законодавства, він є уповноваженою державою фізичною особою, що здійснює нотаріальну діяльність, яка спрямована на реалізацію, захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб [1].

З 1 січня 2013 року нотаріус також виконує функції державної реєстрації речових прав. На нашу думку, нотаріус як державний реєстратор стоїть на захисті як публічного так і приватного інтересу. Наприклад, особа бажає зареєструвати своє речове право, щоб бути спокійною за те, що її майно та права захищені в повній мірі державою в особі уповноважених органів. У даному випадку – це прояв приватного інтересу особи.

З іншої боку, держава зацікавлена в тому, щоб майно та майнові права були певним чином зафіксовані в державних реєстрах для кращого контролю та запобігання незаконного втручання третіх осіб на зареєстроване майно. Тобто в даному випадку держава має свій інтерес, який полягає в нагляді за діями власників чи інших осіб і захисті прав від неправомірного посягання на них.

Щодо публічного суспільного інтересу, то він проявляється в тому, що спільнота прагне бути впевненою в роботі державних реєстраторів і нотаріусів, зокрема, в їхній професійній підготовці, високих моральних цінностях. Не боятися, що її інтерес, який полягає в прагненні безпеки, може бути порушений.

Отже, реєстраційна діяльність стоїть на варті як публічного так і приватного інтересу, бо за суттю своєю – це майже одне і те ж, тільки в різних масштабах. Приватний – втілює одна або певна група осіб; публічний – держава в особі уповноважених органів і суспільство в цілому.

Список літератури:

1. Про нотаріат. Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
2. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
3. Галунько В. В. Публічний інтерес в адміністративному праві // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 178–182 [Електронний ресурс]. – URL: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10gvvvp.pdf>.
4. Тихомиров Ю. А. Публичное право: учебник. – М.: БЕК, 1995. – 496 с.

Конституційне право на правову допомогу

Право на правову допомогу, в тому числі і безкоштовну, гарантоване статтею 59 Конституції України.

Україна, ратифікувавши Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., взяла на себе зобов'язання створити умови та можливості для надання безоплатної правової допомоги малозабезпеченим особам при обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення [2, с. 93].

Упродовж чотирьох років в Україні впроваджується в дію Закон України «Про безоплатну правову допомогу» (далі Закон), відповідно до Прикінцевих та перехідних положень якого, з 1 липня 2015 року безоплатна вторинна правова допомога буде надаватися всім категоріям осіб, визначених Законом, в повному обсязі. Закон передбачає надання двох видів безоплатної правової допомоги – первинної та вторинної [3, с.45].

Надання первинної правової допомоги забезпечують органи виконавчої влади та місцевого самоврядування – з питань, що належать до їх компетенції, а також утворені ними спеціалізовані установи та залучені фізичні і юридичні особи приватного права. Для одержання цього виду допомоги особа має надіслати поштою або подати особисто до відповідного органу письмове звернення.

Безоплатна вторинна правова допомога полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя та отримання таких правових послуг як захист, здійснення представництва інтересів у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, складання документів процесуального характеру.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу, на відміну від первинної, мають лише окремі категорії осіб,

визначені Законом з урахуванням двох критеріїв – критерію малозабезпеченості та належності до тих категорій осіб, для яких законами вже закріплено право на безоплатну правову допомогу, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, біженці, ветерани війни (в тому числі учасники АТО із статусом учасника бойових дій) [1, с.182].

Звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги подаються особами, які досягли повноліття, до місцевого Центру або до територіального органу юстиції за місцем фактичного проживання таких осіб незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи.

Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги чи про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги, про що повідомляє особу, яка звернулася.

Відповідно до Закону безоплатна вторинна правова допомога фінансується за рахунок видатків Державного бюджету України. Отже, гарантованість державою безоплатної правової допомоги набуває нового реального змісту.

Список літератури:

1. Майданник О.О. Конституційне право України: навч. посіб. – К: Алерта, 2011. – 190 с.
2. Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 102 с.
3. Білоскурська О.В. Конституційний обов'язок додержуватися Конституції України та законів України : монографія / Білоскурська О.В. Чернівці : Книги – ХХІ, 2011. – 247 с.

Особливості ведення стороною захисту перехресного допиту

Згідно з п. 5 ст. 46 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПКУ), «Захисник має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості.» [1]. Відповідно до п. 7 ст. 352 КПКУ під час судового розгляду після прямого допиту протилежній стороні кримінального провадження надається можливість перехресного допиту свідка. Під час перехресного допиту дозволяється ставити навідні запитання. Відповідно до п. 14 ст. 352 КПКУ суд має право призначити одночасний допит двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження для з'ясування причин розбіжності в їхніх показаннях. Отже, існують такі види допиту: прямий (основний) допит, перехресний допит, а також шаховий допит, або ж одночасний допит кількох вже допитаних осіб.

Прямий допит – це перший допит свідка стороною, яка представляє його показання як доказ. Допит цього свідка протилежною стороною є перехресним. Перехресний допит виступає не тільки як засіб перевірки доказів, але як і контраргумент і спростування доказу противника. Перехресний допит можна визначити як допит свідка протилежною стороною щодо обставин, які були предметом прямого допиту, з метою перевірки цих даних, їх джерел і носія, а також для одержання нових відомостей від цієї особи. У змагальному процесі перехресний допит – один із основних засобів здобуття доказів в кримінальному провадженні. Перехресний допит покладено в основу судового слідства. Це вирішальний етап перетворення відомостей про факти у судовий доказ, тобто у засіб переконання судді. Якщо адвокат провів успішно перехресний допит, встановив факти, які виправдовують підзахисного, то суд або суд присяжних зможе і сам зробити

відповідні висновки з фактів. При цьому порушення права сторони захисту на перехресний допит є підставою для скасування судового рішення в зв'язку з порушенням права на захист.

Сучасний адвокат і науковець Я.П. Зейкан на основі особистого адвокатського досвіду розробив власну методика перехресного допиту в суді. Він виділяє два основних види перехресного допиту в суді: 1) Контрольований перехресний допит. Він застосовується для того, щоб утримати свідка в жорстких рамках та вимагає від нього відповіді – по одній на кожне питання – щодо одного і тільки одного факту, так щоб свідок йшов до висновку, який потрібен адвокату. 2) Перехресний допит з опорою на співчуття до свідка. Цей вид допиту враховує той факт, що свідок є чесною, пристойною людиною, якій складно говорити неправду [2, с. 30]. Крім того, на перехресному допиті вирішуються питання дискредитації свідка та дискредитації показань свідка (ч.8 ст.95 та ст.96 КПКУ). Дискредитація свідка повинна бути ретельно підготовлена і ґрунтуватись лише на фактах без проявів сарказму, гніву і ненависті. Це питання врегульовано у ст.96 КПКУ, яка дозволяє перевіряти репутацію свідка, зокрема щодо його засудження за обман, шахрайство або інші діяння, які вказують на нечесність свідка.

Необхідно зазначити, що є свідки, яких недоцільно піддавати перехресному допиту. Це люди, які підтверджують основні факти у справі, дають свідчення з питань, що не підлягають сумніву або не можуть виступити на підтримку нашого бачення справи. Таких свідків краще відпускати зі словами: «У нас немає до вас запитань». Є адвокати, які вважають своїм обов'язком піддавати перехресному допиту кожного свідка. У більшості випадків вони досягають тільки того, що свідок повторить перед судом ще раз версію обвинувачення, підкріплюючи висновки судді або присяжних. Тому завжди потрібно добре подумати, перш ніж розпочати перехресний допит.

Список літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, редакція від 12.05.2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.03.2019).
2. Методика перехресного допиту в суді / Я. П. Зейкан. Х.: Фактор, 2016. 192 с.

Класифікація злочинів

Неодноразово уже зазначалося в різних джерелах, що характеристика будь-якого поняття включає характеристику не лише його змісту, а й обсягу. Обсяг поняття злочину визначається шляхом його поділу, в ході якого виділяються окремі види злочинів. Ключову роль при цьому відіграє встановлення критеріїв (чи, як їх ще називають, підстав) поділу.

Класифікація злочинів – це поділ злочинів на певні групи, категорії, види відповідно до мети та за певним критерієм. За класифікацією весь масив злочинів поділяється на певні групи (класи) злочинів: злочином невеликої тяжкості є злочин, за який можна призначити не більше 2 років позбавлення волі або більш м'яке покарання, крім покарання, за яке передбачається штраф у розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; злочином середньої тяжкості є злочин, за який максимальний термін покарання – не більше 5 років позбавлення волі або не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян штрафу; тяжким є злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 10 років, а також у виді штрафу у розмірі не більше 25000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; особливо тяжким є злочин, за який максимальне покарання — позбавлення волі на строк понад 10 років, або довічне позбавлення волі, або штраф у розмірі понад двадцять 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Узагальненим показником суспільної небезпечності злочину є його караність. Відомо, що покарання за той чи інший злочин - це відображення суспільної небезпечності цього злочину, вираз оцінки такої небезпечності з боку самого законодавця. Тому класифікація злочинів за ступенем суспільної небезпечності нерозривно пов'язана з їх класифікацією залежно від розміру покарання, передбаченого за цей злочин. Інакше кажучи - санкція статті Особливої частини КК містить критерій, за яким злочини поділяються на види залежно від їх суспільної небезпечності.

Чинний КК класифікує злочини у ст. 12. У частині 1 цієї статті зазначено, що злочини поділяються на чотири види залежно від ступеня їх тяжкості. З наступних же частин ст. 12 випливає, що фактично злочини поділяються на такі види: невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі - виходячи з видів і розмірів покарання, встановлених за їх вчинення.

Такий підхід неоднозначно сприймається вітчизняними вченими. Одні автори класифікацію злочинів за санкціями відповідних статей КК вважають помилкою законодавця. Інші погоджуються з такою класифікацією із застереженням. Так, Л. Н. Кривоченко зазначає, що така класифікація прийнятна лише за умови, що санкції статей Особливої частини відповідатимуть об'єктивній суспільній небезпечності злочинів [2].

Щоб з'ясувати правове значення класифікації злочинів за ступенем їх тяжкості, треба звернутися до положень конкретних статей КК, які вирішення тих чи інших кримінально-правових питань пов'язують з видом злочину. Наприклад, готування до злочину невеликої тяжкості взагалі не тягне кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 14 КК України); можливість звільнення від кримінальної відповідальності пов'язується зі вчиненням злочинів невеликої або середньої тяжкості (статті 45-48 КК України). Зі вчиненням тяжких або особливо тяжких злочинів кримінальний закон пов'яже найбільш суворі наслідки: наприклад, за особливо тяжкий злочин – довічне позбавлення волі (ст. 64); додаткове покарання – позбавлення спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (ст. 54 КК України). За вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів може бути застосовано конфіскацію майна (ст. 59 КК України) або призначено тривалі строки давності, погашення судимості встановлюється саме для тяжких і особливо тяжких злочинів (статті 49, 80, 89 КК України) тощо.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26, – ст. 131.
2. Кривоченко Л.М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України. – Київ : Юрінком Інтер, 2010. – 119 с.

Спеціалізація адвоката – гарантія якості для клієнта

У сьогоднішніх реаліях ми маємо можливість спостерігати реформу судоустрою, прийняття фактично нових процесуальних кодексів, активне реформування нормативно-правової бази та процес реформування самого інституту адвокатури. Маючи величезну систему національного та міжнародного законодавства, при всій її складності та колізійності одному адвокату просто неможливо досконало та професійно оперувати всіма нормативними актами та якісно надавати правову допомогу в усіх галузях права.

Принцип спеціалізації адвокатури успішно застосовується та діє у ряді європейських країн і США. Фактично спеціалізація – це конкретизація, деталізація фаху, набуття особою здатностей виконувати окремі завдання та обов'язки, які мають особливості, в межах спеціальності тощо.[1]

Переваги даного принципу на нашу думку, очевидні, адже саме законодавчо закріплена спеціалізація адвоката на тій чи іншій галузі права чи окремих правовідносинах є гарантією надання справді незалежної, професійної та кваліфікованої правової допомоги щодо здійснення захисту, представництва прав, свобод і законних інтересів клієнта.

Як стверджує Іваницький С.О. у своїй монографії, за рахунок систематичної роботи над питаннями певної категорії адвокат взмозі швидше, глибше, якісніше та з меншими витратами опрацювати правові проблеми, що виникають[2, с.360]

Ми цілком погоджуємося з даним твердженням і розуміємо, що запровадження законодавчо закріпленого принципу спеціалізації адвоката приведе до так званого «очищення» ринку, надання правової допомоги від непрофесійних, малокваліфікованих чи просто недоброчесних адвокатів. Даний принцип необхідний сучасному інституту адвокатури, але проблемою його запровадження є низька правосвідомість громадян і перенасиченість ринку правниками, а тому для більшості

адвокатів, особливо у невеликих містах, де немає великої кількості населення, спеціалізуватись на певній категорії правовідносин майже неможливо через брак клієнтів. Тому тільки невелика кількість адвокатів може дозволити собі мати вузьку спеціалізацію не втрачаючи при цьому солідну частину прибутку. Але саме ця спеціалізація, на нашу думку, виступає гарантією того, що клієнту буде надано саме професійну та якісну правову допомогу адвокатом, який є кваліфікованим у даній сфері.

Отже, потрібно доповнити Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» таким принципом як спеціалізація адвоката. Також потрібно проаналізувати досвід застосування даного принципу на практиці у європейських країнах, законодавчо закріпити процедуру набуття статусу спеціалізованого адвоката.

Наприклад, запровадити спеціальне навчання для адвокатів, які виявили бажання отримати статус спеціалізованого а по його закінченні складання спеціальних іспитів з даної спеціалізації. Дана процедура фактично сама по собі буде вже гарантією професійності та кваліфікованості адвоката, а для останнього статус спеціалізованого буде, по-перше, престижним, по-друге, дозволить сформувати свій шлях розвитку як професіонала в тій чи іншій сфері.

Отже, даний принцип потрібно запровадити у сучасному інституті адвокатури, адже він принесе додаткові гарантії надання якісної, професійної та кваліфікованої правової допомоги клієнту. Забезпечить підвищення конкуренції на ринку адвокатських послуг, а отже, забезпечить розвиток і бажання підвищення кваліфікації кожного адвоката.

Список літератури:

1. Головне управління державної служби України. Наказ N 94 від 30.11.2001 Про доповнення до Довідника типових професійних характеристик посад державних службовців. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0094351-01?find=1&text> (дата звернення 12.03.2019 р.)
2. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія / С. О. Іваницький. – Київ: Інтерсервіс, 2017. – 800 с.

Запобігання та протидія домашньому насильству: загальна характеристика

Проблема домашнього насильства в Україні та в інших країнах світу завжди була і досі залишається актуальною та гостросоціальною. З прийняттям 7 грудня 2017 року Верховною Радою Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який покликаний визначити організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства, стало зрозуміло, що в Україні ця проблема не залишиться без уваги. Окрім цього факту, внесення змін до Кримінального кодексу України, а саме – доповнення його ст. 126-1 «Домашнє насильство», проявили всю серйозність намірів законодавця по відношенню до проблеми, передбачивши можливість застосування кримінального покарання та визнання самого діяння як кримінального правопорушення [2].

Відповідно до вищезазначеного закону, домашнє насильство визначається як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

Основні засади запобігання та протидії домашньому насильству ґрунтуються на: гарантуванні постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і

громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканість, на повагу до приватного та сімейного життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини; належній увазі до кожного факту домашнього насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; врахуванні непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків, дітей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; визнанні суспільної небезпеки домашнього насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких проявів домашнього насильства тощо. Також слід зазначити, що законодавець завідомо передбачив можливість того, що сприйняття домашнього насильства в будь-якому прояві може бути нормальним, тим більше виправданим у певних групах осіб, тому було визначено, що звичаї, релігійні переконання, віросповідання, традиції не можуть розглядатися як виправдання будь-яких форм домашнього насильства, передбачених цим Законом, або бути підставою для звільнення кривдника від відповідальності [1].

Отже, з вищенаведеного можна зробити висновок, що законодавство України не стоїть на місці і намагається крокувати в ногу з часом та розвиненими країнами. Для цього законодавець намагається звести до мінімуму можливість уникнути відповідальності кривдниками та створити найбільш захищені умови для осіб, які зазнають або можуть зазнати домашнього насильства. Тільки час і розвиток українського суспільства покаже ефективність цих змін.

Список літератури:

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.35. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.13. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/>

Передумови криміналізації насильницького зникнення

У 2015 році Україна зробила великий крок у регулюванні питання насильницького зникнення людини, підписавши закон «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень». Останнім парламент надав згоду на обов'язковість для України Міжнародної конвенції про захист осіб від насильницьких зникнень [1].

У Міжнародній конвенції 2006 р. міститься більш уніфіковане та узагальнене визначення «насильницького зникнення», яке було прийняте в результаті тривалих дискусій: «арешт, затримання, викрадення чи позбавлення волі в будь-якій іншій формі представниками держави чи особами або групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки чи за згодою держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або приховування даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, унаслідок чого цю особу залишено без захисту закону». Це визначення містить у собі наступні складові елементи, які становлять сутність поняття «насильницьке зникнення»: 1) позбавлення особи свободи проти її волі; 2) суб'єктами вчинення насильницького зникнення є виключно представники держави або особи, які діють із дозволу або за підтримки держави; 3) відмова визнати факт позбавлення волі та повідомити про долю та місцезнаходження такої особи; 4) залишення особи поза захистом закону. Дана Конвенція стала першим універсальним міжнародним договором, який визначає право кожної людини не бути підданим насильницькому зникненню. Крім того, у ч. 2 ст. 1 забезпечується абсолютний характер даного права: «Ні війна, ні політична нестабільність, ні надзвичайний стан у державі не можуть використовуватися як виправдання порушення зазначеного права людини» [2].

Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», який 2 серпня 2018 року набув чинності [3], доповнює

Кримінальний кодекс України статтею 146-1 «Насильницьке зникнення» [4].

Проте можна зауважити, що у запропонованій редакції ч. 1 ст. 146-1 цього Кодексу не повною мірою відображено ознаки поняття «насильницьке зникнення людини», що наводилися вище, оскільки у ній виключено вказівку на «залишення особи без захисту закону» як наслідок вчинення таких дій. Окрім цього, у новій редакції ст. 146-1 КК України не передбачається встановлення кримінальної відповідальності за співучасть у насильницькому зникненні людини.

Окремо зазначимо, що у запропонованій ст. 146-1 КК України не імплементовано положення ст. 7 Конвенції, в якій встановлено зобов'язання визнати без шкоди для інших кримінальних процедур обставини, що обтяжують відповідальність за насильницьке зникнення, зокрема у разі смерті зниклої особи чи в разі вчинення акту насильницького зникнення стосовно вагітних жінок, неповнолітніх, інвалідів або інших особливо вразливих осіб [5].

Додаткової уваги потребує питання відповідальності за насильницьке зникнення людини в районі проведення операції Об'єднаних сил або на тимчасово окупованих територіях.

Список літератури:

1. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень: Закон України від 17 червня 2015 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 32. – ст. 308.
2. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень: ООН; Конвенція; Міжнародний документ від 20 грудня 2006 року.
3. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: Закон України від 12 липня 2018 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2018, – №38. – ст. 280.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – №25-26. – ст. 131.
5. Наумова О. Окремі аспекти криміналізації насильницького зникнення людини / О. Наумова // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 2(14). – С. 119-126.

Злочини на підґрунті гомофобії і трансфобії

У кінці ХХ ст. відношення до людей з відмінною від традиційної сексуальною орієнтацією та гендерною ідентифікацією (СОГІ) зазнало різних змін. У законодавчій сфері це проявилось в тому, що було скасовано кримінальне покарання і переслідування за гомосексуальність. Проте, хоч формально були заборонені будь-які форми прояву дискримінації, ставлення суспільства і органів влади до даного явища, представників ЛГБТ-спільноти та руху загалом викликають негативні емоції і вороже ставлення навіть сьогодні.

Україна одна із перших СНД-держав, яка піддала забороні кримінальне переслідування добровільних гомосексуальних стосунків. Крім того, у ст. 24 Конституції передбачено, що громадяни України є рівними у своїх конституційних правах і свободах [1]. Надання будь-яких привілеїв незалежно від ознак та переконань людини заборонено. Тобто, навіть якщо людина відповідає ознакам СОГІ, то це не є приводом для обмеження чи порушення її прав і свобод.

КК України має своїм завданням правове забезпечення охорони найважливіших суспільних відносин, зокрема прав і свобод людини і громадянина (ст. 1 КК) [2]. Кваліфікації злочинного діяння на ґрунті гомофобії чи трансфобії (тобто нетерпимості та ненависті до гомосексуальності і трансгендерності) безпосередньо не визначаються у нашому законодавстві. Тому злочини, що виникають з даних підстав, кваліфікують відповідно до ст. 161 КК України. Ця стаття передбачає відповідальність за такі дії, зокрема, як «...пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань...». Інших норм, які б визначали кримінальну відповідальність саме за гомосексуальну та трансгендерну нетерпимість, у КК України немає. Як наслідок, злочини, які виникають на основі цих явищ, кваліфікують за іншими статтями, які формально визначають зовсім інші склади злочинів, а в першу чергу зовсім іншу мотивацію злочинців.

Однією з визначальних ознак для кваліфікації злочинів на підґрунті гомофобії є суб'єктивна сторона злочину, а саме такий її елемент як мотив. Мотивацією злочинця є нетерпимість і ненависть до гомосексуальних і трансгендерних груп. В Україні ж трапляються непоодинокі випадки, коли такий злочин кваліфікують за іншою статтею. Наприклад, нещодавно було винесено вирок після півторарічного процесу над групою осіб, яка вчинила напад на двох хлопців, які перебували у стосунках і мирно гуляли у столичному парку, коли на них напали. Злочинців засудили за ч. 2 ст. 187 КК України. Дана стаття передбачає відповідальність за розбій, до того ж знаходиться вона у розділі «Злочини проти власності», а в даному випадку об'єктом злочину не було чуже майно, бо злочин вчинений з мотивів нетерпимості [3].

Така ситуація є прогалиною в українському законодавстві. Українська держава покликана забезпечувати права і свободи людини і громадянина (ч.2 ст.3 Конституції). Але оскільки дані відносини не врегульовані на законодавчому рівні, то складно говорити про права, безпеку, рівність, недискримінацію і справедливе правосуддя для осіб ЛГБТ-спільноти.

Тому, щоб забезпечити дотримання й охорону прав і свобод даної групи суспільства, необхідно внести ряд реформ у законодавство України. Це сприятиме реалізації принципу рівності і забезпечить Україні статус гуманної держави, яка впевнено крокує в майбутнє поряд з іншими державами, в яких це питання вже вирішене [4].

Список літератури:

1. Конституція України : Закон від 25.06.1998 №30. База даних : «Законодавство України». URL:
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Кримінальний кодекс України. – Закон від 05.04.2001 №2341-III. База даних : «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Безп'ятчук Ж. Права ЛГБТ: чому в Україні не засуджують за гомофобію. Ж. Безп'ятчук. BBC News Україна: електрон. версія 04.02.2019. URL: <https://www.google.com/amp/s/www.bbc.com/amp/features>

Право на справедливий суд

Україна як демократична, правова та соціальна держава закріпила в Основному Законі право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина (ст. 1) [1]. Право захисту порушених прав у справедливому суді відповідає ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Судова форма захисту ґрунтується на основоположних принципах, до яких, зокрема, належить і принцип справедливості. Відповідно до ст. 2 ЦПК України, справедливе здійснення судочинства є одним з основних завдань, завдяки якому забезпечується ефективний захист прав, свобод та інтересів учасників цивільно-процесуальних правовідносин[2].

До складових права на справедливий суд у процесі здійснення правосуддя, відповідно до Конвенції, належать: можливість особи звернутися до суду, гарантії щодо структури суду, його організації та порядку ведення правосуддя [3]. Ці елементи забезпечують реальний вияв змісту справедливості, як основоположної ідеї, не тільки у процесуальному праві, але його наступний прояв у суспільних відносинах. Тобто, процесуальна справедливість невід’ємно пов’язана із забезпеченням тієї рівноваги та адекватності, які ми розуміємо як «кожному своє» у «живих» відносинах, які виникають між людьми кожного дня.

На жаль, здійснення правосуддя в Україні не завжди відповідає основоположним засадам права і громадяни України, пройшовши усі національні судові інстанції, змушені звертатися зі скаргами до ЄСПЛ. Для прикладу, можна навести справу «Трегубенко проти України», заявник якої, Леонід Трегубенко, стверджував, що його права, визначені ч. 1 ст. 6 Конвенції, були порушені через скасування остаточного і обов’язкового рішення суду, яке було винесено на його користь.

Зміст справи полягав у тому, що заявник хотів обміняти двісті тридцять тисяч номіналом у 50 та 100 радянських карбованців

1961 року випуску, коли у 1991 році, було видано Указ Президента, за яким дані грошові знаки підлягали вилученню з фінансового обороту і повинні бути обміняні на нові банкноти. Ялтинська комісія, яка відповідала за процедуру обміну, відмовила громадянину у здійсненні даної операції, аргументуючи це тим, що не було надано достатньо доказів для підтвердження законності їх надходження. Заявник оскаржив дії комісії до Ялтинського міського народного суду, де йому відмовили, через відсутність юрисдикції суду. Впродовж декількох років громадянин Трегубенко пройшов усі національні судові інстанції і скористався правом на звернення до ЄСПЛ. Заявник стверджував, що провадження було несправедливим, а Верховний Суд порушив принцип правової певності та його право на справедливий суд. ЄСПЛ, дослідивши всі обставини справи, які містили аргументи громадянина Трегубенка та Уряду, національне законодавство та співвідніси їх з нормами міжнародного права, дійшов висновку, що було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції і прийняв рішення на користь заявника.

Отже, що право на справедливий суд є одним з визначальних серед прав людини. Розгляд справи має відбутися відповідно до певних судових процедур, а кожне судове рішення має бути справедливим по суті. При вирішенні справи мають бути справедливо визначені права й обов'язки осіб, що звернулись до суду, або завдяки судовому рішенню повинна бути відновлена порушена справедливість.

Список літератури:

1. Конституція України: Закон від 25.06.1998 №30. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний процесуальний кодекс України. – Закон від 18.03.2004 №40-41, 42. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Посібник зі статті 6. Право на справедливий суд (цивільна частина). Рада Європи. Європейський Суд з прав людини, 2013. 77 с.

Вплив практики Європейського суду з прав людини на рішення Конституційного Суду України

Детальне вивчення практики Конституційного Суду України (далі – КСУ) свідчить про збільшення впливу європейських правових цінностей і стандартів. Дослідження застосування правових позицій Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у практиці КСУ дозволяє стверджувати, що в цілому ці правові позиції можуть стати потужним правовим інструментом у розвитку конституційних цінностей [1, 327].

У правовій сфері українського суспільства та держави особлива роль щодо реалізації Конвенції 1950 року та рішень ЄСПЛ належить органам судової влади та насамперед КСУ. За роки своєї діяльності КСУ [2] накопичив певний досвід застосування у своїй практиці положень Конвенції 1950 року, яку Україна ратифікувала в 1997 році, а також рішень ЄСПЛ, які є обов'язковими для виконання на території України відповідно до Закону України „Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини“, який зобов'язує суди застосовувати при розгляді справ Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права (частина перша ст. 17) і вказує на обов'язковість для виконання Україною рішень ЄСПЛ проти України (ст. 2) [4]. Таким чином, зазначені закони України юридично зобов'язують КСУ до застосування рішень ЄСПЛ в ролі джерела права та зміни практики застосування чинного законодавства України у разі внесення змін до нього, спрямованих на усунення зазначеної в рішенні ЄСПЛ системної проблеми та її першопричини.

Фактичний вплив практики ЄСПЛ на судову практику Конституційного Суду України проявляється як через прямі посилання на рішення ЄСПЛ, так і через подібні підходи до вирішення питань та висновків Конституційного Суду України до раніше сформульованих рішень ЄСПЛ без посилань на таке джерело [4, 72]. Наприклад, вперше в історії конституційної юрисдикції в Україні чинність прецедентного права ЄСПЛ було визнано в

Рішенні КСУ від 29 грудня 1999 року № 11-рп/99 (справа про смертну кару), незважаючи на те, що КСУ уник прямого посилання на рішення ЄСПЛ у справі «Сьорінг проти Сполученого Королівства».

Особливу роль відіграє практика ЄСПЛ, що стосується права на справедливий судовий розгляд. Зокрема КСУ застосовував висловлені ЄСПЛ підходи і позиції у справі «Сокурєнко і Стригун проти України», у Рішенні від 29 серпня 2012 року № 16-рп/2012 (справа про підсудність окремих категорій адміністративних справ).

Посилаючись у своїй практиці на рішення ЄСПЛ, КСУ діє відповідно до законів України, якими встановлено, що юрисдикція ЄСПЛ поширюється на Україну, а суди при розгляді справ застосовують практику ЄСПЛ як джерело права. Кількість прикладів таких посилань останнім часом помітно зростає [4, 72].

Отже, КСУ, крім положень Конституції України та власних рішень, використовує також багато міжнародних актів з прав людини, у тому числі положення Конвенції 1950 року та рішення ЄСПЛ. Можна стверджувати, що практика ЄСПЛ відіграє важливу роль для винесення рішень КСУ, оскільки відповідно до національного законодавства рішення ЄСПЛ є джерелом права і при цьому практика КСУ має бути узгоджена з практикою ЄСПЛ. Зважаючи на це, КСУ є своєрідним інструментом впровадження європейських стандартів, що стосуються сфери людських прав.

Список літератури:

1. Москвич Л. М. Вплив практики Європейського суду з прав людини на судову практику національних судів . - 2014, с. 327-335.
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
4. Євстратенко О. М., Топор Є. С. Практика Європейського суду з прав людини як джерело інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України // Практика Європейського суду з прав людини в діяльності прокуратури і суду, 2018. – С. 72-76.

Тетяна Струць
Науковий керівник – доц. М.І. Данилюк

Прокурорський нагляд за дотриманням законів у слідчих ізоляторах

Становлення в Україні правової держави, для якої людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю, висуває на перше місце у сфері правового регулювання суспільних відносин права та свободи людини і громадянина. Саме в забезпеченні названих та інших ознак правової держави суттєву роль відіграє прокуратура, її органи.

Із прийняттям нового Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. значно посилюється роль правоохоронних органів, що, безумовно, стає суттєвим кроком на шляху до розвитку прокуратури в цілому та статусу й соціального забезпечення прокурора, а отже створення демократичної, соціальної, правової держави.

Реформування прокуратури в нашій країні, пошук і створення її оптимальної моделі, ефективної в реаліях сьогодення, свідчить про наближення України до Європи й підтримання прагнення народу до створення сучасного цивілізованого суспільства, у якому панує верховенство права, законність, об'єктивність та справедливість. В У 2016 році були внесені зміни до Конституції. Прокуратура перестала бути квазіокремою гілкою влади та стала частиною системи правосуддя. Її повноваження були суттєво обмежені.

Зокрема, з повноважень прокуратури виключили: а) досудове розслідування; б) загальний нагляд («нагляд за додержанням та застосуванням законів» або, у модифікованому вигляді, «нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина»); в) нагляд «за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян».

Однак у пункті 9 Перехідних положень Конституції була закріплена тимчасовість здійснення повноважень з нагляду за місцями несвободи: «Прокуратура продовжує виконувати функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового

характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, — до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій». Отже, існує чітке положення Конституції про майбутню втрату повноваження нагляду місцями несвободи [1].

На жаль, у практиці діяльності установ виконання покарань і слідчих ізоляторів ще не подолані випадки перевищення влади, прояву грубості та свавілля стосовно засуджених і ув'язнених, часто незаконно обмежуються їхні права і свободи. Завдання прокурора полягають у нагляді не лише за додержанням кримінально-виконавчого законодавства, але й за забезпеченням виконання затриманими, взятими під варту і засудженими покладених на них обов'язків, за дотриманням їх прав, регламентованих законом.

Прокурори повинні перевіряти законність діяльності адміністрації виправних установ, глибше вникати в проблеми виправлення засуджених, проявляти ініціативу та наполегливість у встановленні і усунення порушень законності. Разом з тим стан прокурорського нагляду в цьому напрямку продовжує залишатися не завжди задовільним, що відповідає сучасним вимогам. За останній час зросла кількість злочинів, скоєних у виправних колоніях і в'язницях [2, с. 67]

Отже, прокурорський нагляд за дотриманням законів у слідчих ізоляторах на шляху реформування правоохоронної системи є важливим кроком у побудові такої моделі прокуратури, яка б відповідала європейським стандартам. Однак існуючі проблеми гальмують процес прокурорського нагляду за відповідними органами. Україна в сучасних умовах може забезпечити реформування правоохоронної системи лише за умови внутрішньої та зовнішньої матеріально-технічної підтримки.

Список літератури:

1. Човган В. Прокурорський нагляд за пенітенціарною системою: тимчасово чи назавжди? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://sud.ua/ru/news/blog/131367-prokurorskiy-naglyad-za-penitentsiarnoyu-sistemoyu-timchasovo-chi-nazavzhdі>.
2. Курило М. П. Прокурорський нагляд за додержанням прав та законних інтересів засуджених до позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / М. П. Курило. — Х., 1998. — 203с.

Правове регулювання державної реєстрації генетично модифікованих організмів

З кожним роком зростає обсяг вирощування сільськогосподарських культур на території України, значну частину серед них займають генетично модифіковані організми (далі – ГМО). Однак для того щоб вирощувати їх потрібно пройти процедуру державної реєстрації ГМО.

У Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» [1] зазначається, що використання ГМО у відкритій системі без їх реєстрації заборонене. Відповідно до чинного законодавства реєстрації підлягають такі об'єкти: 1) сорти сільськогосподарських рослин та породи тварин, створені на основі ГМО (постанова КМУ від 23 липня 2009 р. N 808); 2) ГМО джерела харчових продуктів (постанова КМУ від 12 жовтня 2010 р. N 919); 3) ГМО джерела кормів (постанова КМУ від 12 жовтня 2010 р. N 919).

Відповідно до порядку державної реєстрації генетично модифікованих організмів сортів сільськогосподарських рослин у відкритій системі органом, який проводить державну реєстрацію таких ГМО, є Мінагрополітики. Також зазначається, що інформація, яка міститься у реєстрі, розміщується на офіційному веб-сайті Мінагрополітики та регулярно публікується у ЗМІ. Але цього реєстру на веб-сайті вказаного органу немає.

Реєстр генетично модифікованих організмів джерел кормів, кормових добавок і ветеринарних препаратів, які містять такі організми або отримані з їх використанням розміщений на сайті Держпродспоживслужби. На сьогодні в ньому зареєстровано тільки 2 продукти (шрот соєвий, термін реєстрації якого закінчився в 2018 році, та антиген V-RG для пероральної

антирабічної вакцини для м'ясоїдних тварин, який дійсний до 2020 р.) [2].

Отже, з 2 реєстрів, які мають бути заповнені і постійно поновлюватись і регулярно оприлюднюватись у ЗМІ, функціонує тільки один. Реєстри є застарілими та їх ніхто не оновлює. Але чому? На нашу думку, причиною цього може бути низький контроль даного питання з боку держави. Пов'язаною із цим проблемою, вважаємо недосконале законодавство про відповідальність у галузі поводження з ГМО.

Але реєструючий орган може відмовити в державній реєстрації ГМО в разі отримання науково обґрунтованої інформації щодо їх небезпеки для здоров'я людини або навколишнього природного середовища.

Отже, з вищесказаного можна зробити висновок, що питання про державну реєстрацію ГМО врегульовано в Україні не належно. Так, у законодавстві зазначено підстави та порядок такої державної реєстрації, проте механізм контролю і юридичної відповідальності за недодержання вимог законодавства у цій сфері належно досі не функціонує.

Список літератури:

1. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31 травня 2007 року // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 35. – Ст. 484.
2. Реєстр генетично модифікованих організмів джерел кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять такі організми або отримані з їх використанням [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.consumer.gov.ua/Pictures/Files/Editor/documentE-19.07.pdf>

**Право на справедливий розгляд справи незалежним
і безстороннім судом на прикладі рішення ЄСПЛ
«Савінський проти України»**

Принципи – це основні ідеї та положення, на яких базується право та судочинство. Вони відіграють важливу роль під час судового процесу адже: по-перше, – визначають основні положення, на яких повинен будуватись судовий процес; по-друге, – забезпечувати адаптацію правової системи до найважливіших суспільних потреб, по-третє, – виступати орієнтирами формування права.

На жаль, судовою практикою ЄСПЛ підтверджено, що під час здійснення судочинства українські суди порушують засадничі положення ведення процесу. Яскравим прикладом такого явища є справа «Савінський проти України», яка слухалась у Страсбурзі 2006 р..

Громадянин Савінський звернувся із заявою до Європейського суду з прав людини відповідно до ст. 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Він скаржився на порушення його права, а саме: на незаконний та безпідставний перегляд в порядку нагляду його кримінальної справи.

Громадянина Савінського було обвинувачено у вчиненні злочинів за сприяння у контрабанді, ухиленні від сплати податків, перевищенні влади та шахрайстві. У 2000 р. національний суд виніс вирок у справі, згідно з яким було призначено покарання у вигляді трьох років позбавлення волі за недбале виконання службових обов'язків і штраф у розмірі 400 грн. У той ж час, заявника було виправдано за іншими статтями обвинувачення.

Через деякий час, голова Чернігівського суду вніс протест на рішення від 2000 року та зазначив, що покарання було занадто м'яким. Пізніше, справу переглянули та змінили покарання на позбавлення волі на 5 років, з призначенням іспитового терміну на 2 роки та штраф у розмірі 1000 грн. Його визнали винним у

пособництві у контрабанді, зловживанні посадовим становищем та у посадовій підробці.

Під час розгляду справи в ЄСПЛ, заявник зазначав, що під час провадження та в ході розгляду справи національними судами, Україною було порушено п. 1 ст. 6 Конвенції, де зазначається, що кожен має право на справедливий розгляд його справи незалежним і безстороннім судом, який встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Таким чином, було порушено право заявника на справедливий суд та принцип юридичної визначеності, оскільки скасування остаточних рішень судів та висновки Верховного Суду України у його справі підтвердили, що протести були необґрунтованими.

Отже, у ході цієї справи був порушений принцип права на справедливий суд, що є найвищою мірою неповаги до судочинства. Справа «Савінський проти України» доводить те, що за допомогою Європейського суду з прав людини можна довести порушення своїх прав з боку України. У нашій державі повинен існувати незалежний та справедливий суд. Для цього, необхідно в кожному випадку реагувати на порушення основоположних принципів суддями. Ці дії потрібні для того, щоб удосконалювати українське судочинство та запобігати виникненню подібних випадків у майбутньому.

Список літератури:

1. Справа «Савінський проти України» (Заява № 6965/02): рішення ЄСПЛ від 28.02.2006 р. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_089

Людська гідність як ціннісно-правова категорія у практиці Європейського суду з прав людини

Людська гідність відіграє особливу роль у праві. Вона є абсолютною цінністю, виступає основою для інших фундаментальних, базових цінностей правової, демократичної держави й суспільства в цілому.

На європейському континенті основним документом щодо захисту прав людини слугує Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, водночас ані поняття людської гідності, ані будь-якого її визначення текст Конвенції не містить. Однак безперечною конвенційною основою для розуміння змісту людської гідності є ст. 3 ЄКПЛ, яка встановлює абсолютну заборону на застосування катувань, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання [1].

Слід відмітити, що Європейський суд з прав людини визнає і спирається на принцип поваги до людської гідності, а також звертається до цього поняття при постановленні рішень.

З позиції наближення до розуміння людської гідності через інтерпретацію ст. 3 Конвенції у світлі обставин конкретних скарг, Європейський суд з прав людини дав такі визначення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (1978 р.): катування – навмисне нелюдське поводження, що призводить до серйозних і тяжких страждань; нелюдське поводження чи покарання – діяння, через які людині спричинено сильних фізичних чи розумових страждань; поводження чи покарання, що принижує гідність – знущання, що мають викликати у жертви почуття страху, страждання і власної неповноцінності, а також принизити її гідність, зламати її фізичний та моральний опір [2].

У справі «Іванчук проти Польщі» (2001 р.) ЄСПЛ визначив складові принизливого ставлення до людини: почуття неповноцінності, страху, образи, приниження в очах інших і у

власних очах, що в сукупності призводять до відчуження нею сильного душевного болю [2]. Оскільки під час попереднього ув'язнення Кшиштофа Іванчука охоронці наказали роздягтися і дати себе обшукати. Після чого охоронці сміялися над ним, робили принизливі зауваження з приводу його тіла.

Європейський суд з прав людини у справах захист людини з особливими потребами від образ, принижень і фізичних знущань з боку третіх осіб «Дордевич проти Хорватії» (2012 р.), а також стерилізації заявниці циганського походження, що не було визнано необхідним для врятування її життя і було несумісним з вимогою поваги до людської гідності і свободи «Н.В. проти Словаччини» (2012 р.), зазначив, що обов'язком держав за ст. 8 Конвенції є вжити заходів для забезпечення захисту людської гідності у сфері приватного життя та у сфері міжособистісних відносин [2].

Зазначимо, що Європейський Суд з прав людини до форм та видів приниження гідності людини ЄСПЛ відніс: насильне огоління голови, безпідставне затримання особи, переповненість камер, обшук ув'язнених з повним роздяганням, зокрема, у справі «Калашников проти Росії» (2002 р.) заявник утримувався протягом чотирьох років у камері, призначеній для 8 осіб, але яка містила від 18 до 21 людини [2].

Отже, аналізуючи людську гідність як ціннісно-правову категорію у рішеннях Європейського суду з прав людини, зазначимо, що у своїх рішеннях Суд визначає гідність як невідчужувану цінність, повагу до себе й інших, неприйняття всього, що принижує особу.

Список літератури:

1. Шишкіна Е. В. Розуміння людської гідності в рішеннях Європейського суду / Е. В. Шишкіна // Український часопис міжнародного права. – 2012. – № 1-2. – С. 63-68.
2. HUDOC European Human Rights [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.echr.coe.caselaw/HUDOC/rus>.

**Міжнародна міграція трудових ресурсів: аналіз
трудової міграції в країнах Європи, наслідки й загрози
для приймаючих держав**

Трудова міграція має важливий вплив на соціально-економічний розвиток сучасного суспільства, оскільки дає чітке розуміння як країни використовують свій трудовий потенціал. Рівень безробіття у Європейському Союзі опустився до найнижчої позначки за останні 10 років – 7,3%, а до кінця 2019 року очікується, що цей рівень становитиме 7,0%. Водночас між країнами Європи зберігається значна різниця у показниках безробіття. Так, якщо в Німеччині, згідно з актуальними даними Євростату, цей показник становить 3,4%, на Мальті – 4,1% то в обтяженій боргами Греції станом на липень 2018 року безробітними залишаються 19% громадян [1].

За даними ООН, станом на 2017 рік 232 млн осіб, або кожен 30, проживає (в тому числі працює) не на території тих країн, на якій вони народились. Саме тому необхідно виокремити ризики для так званих «приймаючих» держав: додаткова конкуренція на ринку праці, безробіття або загострення даної проблеми; загроза виникнення конфліктів на національному, релігійному ґрунті. Разом із тим, держави, до яких щорічно приїжджають громадяни інших країн Європи з метою працевлаштування, отримують низку переваг: додаткова робоча кваліфікована сила; економія на витратах на освіту, професійну підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації; низька ціна праці трудових мігрантів.

Станом на кінець 2016 року близько 2 млн. 397 тис. поляків перебувало за кордоном [2]. Окрім того, за офіційними даними, у 2017 році за межі Польщі в пошуках роботи виїхало 104 тисяч громадян.

Безумовними лідерами міграції серед молоді держав Центральної та Східної Європи є Великобританія та Голландія, оскільки у вищевказаних країнах висока заробітна плата,

вакантні робочі місця у сфері обслуговування і комфортні умови для оформлення посвідки на проживання.

За підрахунками німецького Федерального агентства праці, станом на листопад 2018 року кожне друге робоче місце у країні зайняте іноземцем. Так, восени 2018 року у Німеччині зареєстровано 1,5 млн. трудових мігрантів з країн Східної Європи, зокрема, 422 тисячі поляків і 349 тисяч румунів [1].

У 2018 році в Федеративній Республіці Німеччині прийнято закон, метою якого є заохочення трудової міграції зі Східної Європи та майбутнього розвитку німецького ринку праці. Слід відмітити, що даний закон спрощує процедуру отримання іммігрантами трудових віз, а також розширює для них можливості переїхати до Німеччини [3].

Вищезгаданий закон полегшив для Німеччини процес залучення трудових ресурсів з країн Східної Європи, де існує велика кількість молодих спеціалістів середньої ланки – саме ті, хто потрібен німецькому ринку праці. Однак запровадження нових правил працевлаштування у ФРН – украй невтішна новина для країн Східної Європи, оскільки Німеччина зможе залучити на свій ринок праці трудові ресурси держав, які самі потерпають від нестачі робочої сили та старіння нації, зокрема для Угорщини, Польщі, Румунії.

Отже, з кожним роком кількість молодого працездатного населення неухильно зменшується, натомість збільшується рівень безробіття у певних галузях виробництва і сфері обслуговування, що фактично й змусило чимало країн «відкрити» ринок праці для трудових мігрантів з інших частин Європи.

Список літератури:

1. Бережна Н.І. Міжнародна міграція робочої сили та шляхи її регулювання на державному, місцевому та особистісному рівнях / Випуск № 3-1 (46). – 2018. – С. 58-62.
2. Головне статистичне управління Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.gov.pl/infografiki-widzety>.
3. Закон про трудову міграцію в Німеччині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://politeka.net/ua/news/world/757194-zakon-o-trudovoj-migracii-v-germanii-pojavilis-novye-trebovanija-dlja-zarobitchan>.

Право оперативної самостійності у фінансовому праві

Одним із критеріїв виокремлення фінансового права як самостійної галузі права, поряд з предметом, традиційно вважається метод правового регулювання. Аналізуючи методи фінансового права, зазначимо: однією з основних ознак є те, що обсяг прав і обов'язків учасників фінансово-правових відносин чітко визначається державою. Однак, останніми роками суб'єкти фінансових правовідносин наділені правом вчиняти дії на власний розсуд – правом оперативної самостійності. Під правом оперативної самостійності належить розуміти визначену у межах законодавства певну ступінь свободи суб'єкта фінансового права діяти на власний розсуд з метою прийняття оптимального рішення [3].

Прикладом вираження права оперативної самостійності є надання суб'єкту фінансового права на його розсуд оцінювати певні юридичні факти, зокрема, відповідно до ст. 101 Податкового Кодексу України (ПКУ), контролюючі органи щокварталу здійснюють списання безнадійного податкового боргу [2]. У такий спосіб вищевказаний орган встановлює факт наявності визначених законом підстав списання боргу (банкрутство платника податків тощо), оцінює докази, що свідчать про наявність факту, а порядок такого списання встановлюється Мінфіном України.

Одним із видів реалізації права оперативної самостійності у фінансовому праві є встановлена законом можливість суб'єкта фінансових правовідносин на його розсуд вибирати один із кількох можливих варіантів поведінки, передбачених фінансово-правовою нормою. Так, згідно з ч. 4 ст. 10 чинного ПКУ, при встановленні збору за місце паркування транспортних засобів і туристичного збору відповідні місцеві ради керуються власним розсудом з огляду на наявність об'єктів оподаткування і доцільності їх запровадження [2]. У такий же спосіб правом оперативної самостійності може наділятися й інша сторона фінансових правовідносин – фізичні або юридичні особи. Наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 291 ПКУ, платник податків

може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо він відповідає вимогам, встановленим податковим законодавством [2].

Третій різновид права оперативної самостійності полягає у можливості прийняття уповноваженим органом рішення, яке ґрунтується на приписах норм, що регламентують його діяльність. На підтвердження існування даного різновиду права оперативної самостійності можна навести приклад: ст. 15 Бюджетного кодексу визначає, що у разі зменшення обсягу джерел фінансування державного бюджету певного типу, порівняного з обсягом, визначеним законом про Держбюджет України, допускається за рішенням КМУ збільшення обсягу джерел фінансування державного бюджету іншого типу з дотриманням граничного обсягу річного дефіциту держбюджету [1].

Аналізуючи четвертий різновид права оперативної самостійності, зазначимо, що він виражається у наділенні суб'єкта застосування правом виключної компетенції, зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 3 БКУ, бюджетний період за особливих обставин може бути іншим, ніж один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року [1]. Наступним подібним прикладом є право Міністра фінансів України за виняткових обставин, відповідно до ч. 1 ст. 57 Бюджетного кодексу, визначати інший термін закриття рахунків, який має настати не пізніше як через п'ять робочих днів після закінчення бюджетного періоду [1].

Отже, надання суб'єктам фінансових правовідносин оперативної самостійності має позитивне значення, оскільки дозволяє диференційовано підходити до вирішення конкретних фінансових справ з метою прийняття найбільш оптимального рішення відповідно до інтересів суспільства.

Список літератури:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Косаняк В.Я. Оперативна самостійність суб'єктів фінансово-правових відносин як одна із ознак методу фінансово-правового регулювання // Вісник Львівськ. Ун-ту. Сер.: юридична. – 2003. – Вип. 38. – С. 254 – 265.

Діяльність адвоката, пов'язана з примиренням сторін у справі про розірвання шлюбу

Розірвання шлюбу складна ситуація як для жінки, так і чоловіка. Особливістю даної категорії справ є їх підвищена емоційність, оскільки сімейні спори виникають в умовах негативних відносин сторін і дуже сильних переживань. У таких ситуаціях неминуча участь третьої сторони в розірванні шлюбу — адвоката.

Відповідно до ч. 2 ст. 8 Правил адвокатської етики, затверджено Установчим з'їздом адвокатів України 17.11.12 року, зазначається, що Адвокат має, за можливості, сприяти позасудовому врегулюванню спорів між клієнтом та іншими особами, в разі неможливості цього застосовувати всі законні засоби ефективного вирішення спору на користь клієнта [2]. Якщо на момент початку розгляду справи в суді примиритися не вдалося, суд, з урахуванням усіх фактичних обставин може призначити подружжю строк для примирення. Строк для примирення надається судом тоді, коли Відповідач у справі категорично виступає проти розірвання шлюбу, стверджуючи, що сім'ю можна зберегти і розлад між подружжям має тимчасовий характер. Зокрема, ст. 111 Сімейного кодексу України передбачає, що суд вживає заходів для примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства [3, 68].

Адвокату, який представляє сторону, бажаючу зберегти шлюб, потрібно посилатися на пункт 10 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 року № 11 “ Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя”, відповідно до якого суди повинні уникати формалізму при вирішенні позовів про розірвання шлюбу, повно та всебічно з'ясовувати фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання

шлюбу, враховувати наявність малолітньої дитини, дитини-інваліда та інші обставини життя подружжя, забезпечувати участь у судовому засіданні, як правило обох сторін, вживати заходів до примирення подружжя [1].

Адвокат розповість своєму клієнту про тактику і стратегію поведінки, а необхідність особистої участі клієнта в засіданні суду визначається адвокатом індивідуально в кожній конкретній ситуації. Адвокат з розлучення допоможе у роз'ясненні законодачої бази клієнту про примирення сторін (тобто чоловіка і жінка). Для примирення сторін адвокат у судовому засіданні подає клопотання про їх примирення. Також часто на практиці відбувається так, що адвокат стає посередником між сторонами. Застосовуючи певну техніку ведення переговорів, адвокат доносить інформацію подружжю про шляхи вирішення їхнього конфлікту у позасудовій процедурі, допомагає їм у пошуках оптимального рішення, яке буде відповідати їхнім інтересам.

Враховуючи викладене, можемо констатувати, що особливості участі адвоката у процедурі посередництва у порівнянні з традиційною адвокатською діяльністю полягають у тому, що адвокат в першу чергу повинен надавати сторонам допомогу та сприяння в пошуку взаємовигідних і взаємоприйнятних варіантів врегулювання юридичного конфлікту з точки зору узгодження інтересів сторін конфлікту в межах чинного закону, а не зосереджуватися на особливостях правого регулювання відносин, які існують між сторонами та їх правовому становищі в спорі.

Список літератури:

1. Постанови Пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 року № 11 “ Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя” - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>
2. Правила адвокатської етики від 17 листопада 2012 року - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17>
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – ст.135

Конституційне право на професійну правничу допомогу

Визнання України як демократичної, соціальної та правової держави неможливе без створення в ній ефективної системи охорони та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина. Особливе місце в цій системі посідає право на професійну правничу допомогу, яке за своєю суттю є правовою гарантією для реалізації та захисту інших прав людини [2].

Право на професійну правничу допомогу визначено як національними, так і міжнародними стандартами. Щодо міжнародних стандартів, то такими документами є Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року та інші міжнародно-правові документи. Національним стандартом безпосередньо є стаття 59 Конституції України, в якій зазначається, що «кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» [3].

У Рішенні Конституційного Суду № 13-рп/2000 від 16 листопада 2000 року право на правову допомогу тлумачиться як гарантована державою можливість будь-якій особі незалежно від характеру її правовідносин з державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами вільно, без неправомірних обмежень отримувати допомогу з юридичних питань в обсязі і формах, як вона того потребує [4].

Варто звернути увагу на те, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура (ч.1 ст.131² Конституції України). Враховуючи положення даної статті, можна дійти висновку, що Українським парламентом було обрано концепцію монополізації надання професійної правничої допомоги саме адвокатами. Також важливо, що законодавцем встановлено тривалий перехід до моделі надання адвокатами

професійної правничої допомоги [1]. На даний момент, починаючи з 1 січня 2019 року в Україні остаточно встановлена адвокатська монополія на надання професійної правничої допомоги.

Вагоме значення в контексті конституційного права на професійну правничу допомогу має безоплатна правова допомога, яка, відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року, повністю або частково надається особам, визначеними даним актом за рахунок коштів Державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел. Важливу роль у наданні безоплатної правової допомоги, як первинної, так і вторинної, відіграють центри надання безоплатної правової допомоги та бюро надання правової допомоги.

Спираючись на викладені факти, можна зазначити, що конституційне право на професійну правничу допомогу є одним із засадничих прав, адже саме завдяки цьому праву відбувається гарантування, реалізація та захист інших прав і свобод людини. Саме надання правничої допомоги професіоналами є безпосередньою гарантією реалізації цього права та інших прав і свобод людини закріплених в Конституції України.

Список літератури:

1. Бреус С. М., Зміст права на гарантовану державою безоплатну професійну правничу допомогу та перспективи законодавчого врегулювання механізмів його реалізації / Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України (Право). - 1/2017.
2. Джуська А. В., Конституційне право людини на професійну правничу допомогу в Україні / Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. - 2018.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
4. Рішення Конституційного Суду № 13-рп/2000 від 16 листопада 2000 року // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00#n54>

Правова охорона земель від забруднення небезпечними речовинами

Проблема забруднення та псування земель є досить актуальною та важливою для нашої держави. За останній час в Україні прийнята ціла низка законодавчих актів у сфері регулювання земельних відносин. Проте правове регулювання відносин у сфері охорони земель від забруднення та псування іноді відстає від потреб суспільства і деякою мірою залишається суперечливим.

У ст.1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» закріплене визначення поняття забруднення земель. Воно являє собою накопичення у ґрунтах і ґрунтових водах внаслідок антропогенного впливу пестицидів і агрохімікатів, важких металів, радіонуклідів та інших речовин, вміст яких перевищує природний фон, що призводить до їх кількісних або якісних змін.[3]

Охороною земель від забруднення небезпечними речовинами можна вважати систему правових, організаційних, економічних та інших заходів, які спрямовані на збереження, відновлення, поліпшення якісних характеристик земель і захист земель від забруднення важкими металами, пестицидами, мінеральними добривами, агрохімікатами, нафтою і нафтопродуктами, різними видами відходів, радіонуклідами, збудниками інфекційних та інвазійних хвороб, що негативно впливають на їх якісний стан та створюють загрозу для життя і здоров'я усього людства.

У чинному законодавстві вказано, що у разі виявлення фактів забруднення ґрунтів небезпечними речовинами спеціально уповноважені органи виконавчої влади у галузі охорони земель вживають заходів до обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій.

Для розв'язання проблеми правової охорони земель від забруднення та засмічення, на нашу думку, необхідними є ведення обліку відходів та їх паспортизація, системний моніторинг стану природних ресурсів. Для своєчасного реагування на виявлені

випадки поступового забруднення та псування земель в Україні треба використовувати дані моніторингу, обстеження та прогнозування подальшого розвитку негативних явищ у сфері охорони земель.

За офіційними даними за 2016 рік відділом інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області відібрано 23 проби та проведено 193 визначення. Виявлено перевищення дозволених нормативів на ТДВ “ШБУ-60”, СТЗОВ “Наша свинка”, СТОВ “Свіженька -мілка”, земельній ділянці на території Іванковецької сільської ради. [2, с.102]

Проблема забруднення земель та їх відновлення досить актуальна. За різними критеріями забруднено близько 20 відсотків земель України. Причини виникнення такої ситуації мають комплексний характер та історичні передумови. Особливо варто відзначити порушення екологічно збалансованого співвідношення між основними видами земельних угідь – сільськогосподарськими, лісами тощо, використання недосконалих технологій у сільському господарстві, промисловості, енергетиці, транспортній та інших галузях господарства, орієнтацію на досягнення коротко- та середньострокових економічних вигід, ігноруючи природоохоронну складову та негативні наслідки у довгостроковій перспективі. [4, с.5]

Підсумовуючи, зазначимо, що подальший розвиток законодавства у цій сфері має відбуватись з урахуванням окреслених вище пропозицій.

Список літератури:

1. Екологічне право України / за ред. А. П. Гетьмана і М. В. Шульги. – Х. : Право, 2005. – 384 с.
2. Регіональна доповідь про стан НПС в Чернівецькій області у 2016р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://menr.gov.ua/news/31778.html>
3. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
4. Проект Закону про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року [Електронний ресурс] Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63948

Конституційна скарга як засіб захисту прав і свобод людини і громадянина

У червні 2016 року в Україні відбулися важливі зміни в законодавстві щодо захисту прав людини. Зокрема ст. 55 Конституції України було доповнено правом кожного звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом [3]. Так з'явився ще один інструмент, який дозволяє громадянам звернутися з письмовим клопотанням щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України чи окремих положень закону, що застосований в остаточному судовому рішенні до особи, яка звертається з такою конституційною скаргою. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано.

Запровадження конституційної скарги – досить суттєвий крок для утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Подання конституційних скарг щодо законів, які були застосовані в остаточному судовому рішенні має подвійну мету: досягнення приватного інтересу – можливість судового перегляду справи особи за виключними обставинами, у зв'язку із визнанням неконституційним закону, який застосовувався в межах такої справи, та суспільний інтерес – приведення законодавства у відповідність до Конституції [1].

Якщо особа має намір звернутися до Конституційного Суду з метою захисту своїх прав і свобод, то вона повинна звернути увагу на деякі вимоги, а саме: конституційна скарга може бути подана тільки якщо остаточне судове рішення набрало законної сили не раніше 30 вересня 2016 року та з дня набрання законної сили остаточним судовим рішенням, у якому застосовано закон України (його окремі положення), сплинуло не більше трьох місяців. Також громадянин чи юридична особа можуть звернутися з конституційною скаргою лише після використання

всіх національних способів захисту своїх прав. Важливо те, що конституційна скарга подається лише щодо конституційності закону чи його окремих положень, а не інших нормативно-правових актів чи дій або бездіяльності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування.

Також важливо, що до Конституційного Суду не оскаржуються рішення Верховного суду чи інших судів, незаконні дії прокурорів тощо. У межах процедури подання конституційної скарги особи можуть довести, що положення закону, який суд застосував в остаточному рішенні у їхній справі неконституційне. У такому разі вони втрачуть чинність для всіх в Україні, а суб'єкт конституційної скарги отримає право перегляду своєї справи судом загальної юрисдикції [2].

Проте, проаналізувавши перелік конституційних скарг, поданих до Конституційного Суду України, можна простежити, що в значній кількості випадків суб'єкти не дотримуються даних вимог, конституційна скарга не відповідає за формою вимогам Закону України «Про Конституційний Суд України» та підлягає поверненню суб'єкту подання.

Отже, конституційна скарга стає одним із основних засобів боротьби із неконституційними законами та захисту порушеного права людини, який доповнив уже існуючі форми звернення до Конституційного Суду України.

Список літератури:

1. Аналітичний звіт щодо запровадження інституту конституційної скарги /Ю. Кириченко, Б.Бондаренко – К.: ФОП Москаленко О.М., 2018. – 40 с.
2. Конституційна скарга: що це та чому не працює? / ZN,UA. URL: https://dt.ua/internal/konstituciyna-skarga-scho-ce-ta-chomu-ne-pracyuye-269591_.html/
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 28. – Ст. 532.

Кримінально-правова характеристика умисних тяжких тілесних ушкоджень

Сьогодні в чинному Кримінальному кодексі України у II розділі встановлюється кримінальна відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи, серед яких норми, що передбачають відповідальність за нанесення умисних тяжких тілесних ушкоджень: ст. 121 «Нанесення умисних тяжких тілесних ушкоджень».

Одне із найважливіших особистих благ – здоров'я людини. Тілесне ушкодження – це протиправне заподіяння шкоди здоров'ю іншої людини, що виражається в порушенні анатомічної цілості або фізичної функції органів і тканин людини.[1].

Відповідно до ст. 121 Кримінального кодексу України тяжким тілесним ушкодженням є тілесне ушкодження: небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органа або його функцій, психічну хворобу, інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, переривання вагітності, непоправне знівечення обличчя.

Ознакою тяжкого тілесного ушкодження виступає також інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину (не менш 33%). Під розладом здоров'я слід розуміти безпосередньо поєднаний з ушкодженням послідовно розвинутий хворобливий процес. Розміри стійкої (постійної) втрати загальної працездатності при ушкодженнях встановлюються після наслідку ушкодження, що визначився, на підставі об'єктивних даних з урахуванням документів, якими керується у своїй роботі експертна комісія.

Об'єктом злочину є здоров'я особи. Кримінальна відповідальність за заподіяння шкоди власному здоров'ю настає лише у спеціально передбачених КК випадках, коли це пов'язано з посяганням на інші суспільні відносини, крім

здоров'я іншої особи (зокрема ч. 1 і 2 ст. 409).

Об'єктивну сторону злочину утворюють: 1) діяння (дія або бездіяльність); 2) наслідки у вигляді тяжкого тілесного ушкодження і 3) причинний зв'язок між зазначеними діянням і наслідками.

Суб'єктом злочину є осудна особа, яка досягла 14-річного віку.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим або непрямым умислом. Мета умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження впливає на кваліфікацію цього діяння лише в одному випадку - коли нею є залякування потерпілого або інших осіб (ч.2 ст. 121).

Кваліфікованими видами умисного тяжкого тілесного ушкодження (ч. 2 ст. 121) є вчинення його: 1) способом, що має характер особливого мучення; 2) групою осіб; 3) з метою залякування потерпілого або інших осіб; 4) на замовлення або 5) спричинення ним смерті потерпілого.[2].

Наука кримінального права, а саме — розвиток кримінальної відповідальності за нанесення умисних тяжких тілесних ушкоджень за законодавством України, постійно вдосконалювалась. Але, незважаючи на те, що сьогоднішній Кримінальний Кодекс України досконаліший порівняно з Кримінальним кодексом 1922, 1927, 1960 рр., виникає чимало проблем його застосування на практиці, зокрема й щодо злочинів проти життя та здоров'я особи. Складнощі виникають і при кваліфікації цих злочинів, мають місце і розбіжності у кваліфікації.

Список літератури:

1. Кримінальне право України. Особлива частина / Національна Юридична Академія України імені Ярослава Мудрого / за редакцією професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація / доуцено Міністерством освіти і науки України як підручних для студентів вищих навчальних закладів.-2013. – С.42-55.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за редакцією Заслуженого юриста України, доктора юридичних наук професора М. І. Мельника, доктора юридичних наук доцента М. І. Хавронюка. – Київ, 2010. – С.287-295.

Медіація: погляд зі сторони

Останні роки стали епохою бурхливого розвитку медіації та інших методів управління конфліктами. Дедалі більше країн приймає різноманітні законодавчі акти про медіацію.

Процес впровадження медіації у правові системи держав почався з другої половини 20-го століття. Проте як розвинений інститут альтернативного вирішення спорів медіація знаходить широке застосування в 70-х рр. ХХ ст. у США, а з середини 80-х рр. ХХ ст. медіацію починають практикувати і в країнах Європи.

Медіація – це один зі способів альтернативного вирішення спорів, різновид примирної процедури. У всьому світі поняття медіація використовується як загальний термін для позначення різних форм посередництва, що дозволяє врегулювати конфлікти в найрізноманітніших сферах людської діяльності. Термін «медіація» пишеться і вимовляється практично однаково англійською, французькою, німецькою, італійською, іспанською, португальською мовами.

Сам термін «медіація» походить від латинського *medius*, *medium*, що означає посередині, *mediare* – бути посередником, займати середину між двома точками зору або сторонами, триматися нейтрально, неупереджено. У цьому полягає особливість медіації – вона здійснюється за допомогою нейтральної, неупередженої третьої особи – медіатора або посередника, який обирається учасниками конфлікту і надає сторонам сприяння в досягненні угоди щодо спору, в примиренні з допомогою певної техніки переговорів.

Медіатори допомагають учасникам конфлікту побачити можливі варіанти його рішення, що задовольняють інтереси всіх сторін, які мають відношення до конфлікту. При активній участі медіатора сторони добровільно беруть усвідомлені рішення, не відчуваючи при цьому тиску з боку один одного і не загрожуючи один одному. [2, С. 10].

Широке поширення медіативна техніка знайшла у вирішенні конфліктів в сімейному і трудовому праві, у підприємницькій сфері, в сфері освіти, охорони здоров'я, кримінального судочинства і навіть в міжнародних конфліктах. На міжнародному рівні до допомоги медіаторів вдаються при необхідності врегулювати конфлікти між різними країнами і соціумами [2, С. 12].

Для формування медіації як правового інституту необхідна наявність таких ознак. По-перше, поява певного виду особливих суспільних відносин, що виникають в ході медіації, по-друге, формування відносно самостійної групи норм, призначених для регламентації зазначених суспільних відносин. У даний час в Україні інститут медіації не сформований. Однак перші кроки в цьому напрямку зроблено. Постановою Верховної Ради України № 1725-VIII від 03.11.2016 р. [1] прийнятий за основу проект Закону України «Про медіацію», поданий народними депутатами України А. І. Шкрум, В. Ю. Пташник та ін. Проте у другому читанні, яке відбулося 28.02.2019 р., законопроект відхилено.

Зарубіжний досвід застосування медіації показує, що там, де існує її законодавче закріплення, там її ефективність досить висока. Тому в Україні, нарешті, повинен бути прийнятий Закон «Про медіацію». Оскільки реалізація на практиці правових норм забезпечить ширше застосування медіації в Україні.

В українському суспільстві вже давно виникли відносини, які потребують застосування альтернативних способів вирішення спорів, зокрема медіації. Українському суспільству потрібно розуміти, що вміння домовлятися – це мистецтво, за допомогою якого можна вирішити конфлікти мирним шляхом.

Список літератури:

1. Про прийняття за основу проекту Закону України про медіацію: Постанова Верховної Ради України № 1725-VIII від 03.11.2016 р // Відомості Верховної Ради України. – 2016, №48. – Ст. 828.
2. Паркінсон Л. Семейная медиация / Л. Паркінсон. – М.: ЦУПК, 2010. – 400 с.

Відмежування обмеження й обтяження прав на землю

Для забезпечення захисту суспільного інтересу в законодавстві більшості країн світу вводяться певні обмеження й обтяження, в тому числі прав на землю. Дані категорії дають можливість через покладення певних обов'язків на суб'єктів земельних відносин забезпечити нормальне існування людства чим виконують соціальну функцію. Вказані категорії мають однаковий предмет регулювання, чим і завдають проблем із їх розмежуванням.

Проблематика правового регулювання обмежень і обтяжень прав на землю та їх розмежування неодноразово ставала предметом досліджень таких вчених-правників: В.В. Носіка, А.М. Мірошніченка, А.П. Шеремета, Д.В. Бусуйок, А. В Малька, В.К. Гуревського, І.О. Іконицької та інших.

Земельний кодекс не дає чіткого визначення поняття “обтяження”, проте воно знайшло своє відображення у ст. 2 ЗУ “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень”. “Обтяження – це заборона розпоряджатися та/або користуватися нерухомим майном, встановлена законом, актами уповноважених на це органів державної влади, їх посадових осіб або така, що виникла на підставі договору”[1]. Відповідно до даного положення обмеження права можна розглядати як заборону здійснювати правомочність.

Спроби розмежувати обмеження та обтяження часто були невдалими через частину обмежень, які складають зміст земельного сервітуту, який відповідно до ст. 4 ЗУ “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень” прямо віднесений до обтяжень прав на землю.

Аналізуючи земельне законодавство та наукові напрацювання у цій сфері, на нашу думку, можна виокремити ряд відмітних ознак, які дозволяють розмежовувати названі поняття. До таких ознак належать: 1) спосіб реєстрації даних правових категорій (обтяження прав на земельні ділянки підлягають державній

реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно в порядку встановленому в законі, а обмеження даних прав – у Державному земельному кадастрі і є чинним з моменту державної реєстрації); 2) способи встановлення (обтяження встановлюються за договором, законом, рішенням суду чи заповітом, а обмеження – за договором чи законом); 3) форма, у якій виражаються (обтяження прав на землю виражається в таких формах, як встановлення ренти, сервітуту, емфітевзису та суперфіцію, а обмеження – у встановленні охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон, зон особливого режиму використання земель також обмеження, що впливають із правил добросусідства).

Зазначимо, що обтяженнями є будь-які права на земельні ділянки речового характеру, окрім права власності, в той час як обмеження – це звуження меж суб'єктивного права, яке не впливає із прав інших осіб. Обмеження права власності на земельну ділянку стосуються суб'єкта права і спрямовані на вчиненням землевласником дій, або утримання від них на користь третіх осіб. Натомість, обтяження стосуються земельної ділянки як об'єкта права та поєднуються з правами третіх осіб, що перешкоджає власникові вільно здійснювати свою правомочність щодо неї. У правовій доктрині існує думка, що обтяження прав на землю можна вважати різновидом обмежень, яке характеризує його як ширше поняття.

Отже, можемо констатувати, що обмеження і обтяження – це різні правові категорії, які тягнуть за собою різні юридичні наслідки. Тож проблема у розмежуванні даних понять має не тільки теоретичну, а й практичну площину, що завдає неабияких труднощів із визначенням правового статусу земельної ділянки. Тому залишається сподіватися, що законодавець закріпить розмежування даних понять у Земельному кодексі, що усуне безліч проблем у їх застосуванні.

Список літератури:

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>

Принципи цивільного судочинства у практиці ЄСПЛ

Під час вивчення теми з цивільно-процесуального права «Принципи цивільного судочинства» можна зробити висновки, що тема є невичерпною і надзвичайно важливою.

На наш погляд найбільш порушуваним принципом є право на справедливий суд. На перший погляд здається, що це щось більш абстрактне, тому і більш простіше. Однак, як показує практика, таке право є одним з найбільш порушуваних під час розгляду справ судами. Зазначимо, що право на справедливий суд закріплений у Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод», яка ратифікована Законом від 17.07.97 № 475/97-ВР, а саме у статті 6.

Розглянути детальніше таке право можна на конкретному прикладі, проаналізувавши практику ЄСПЛ. Візьмемо Справу "Серявін та інші проти України" (Заява N 4909/04). Суть даної справи полягає в наступному: заявники мешкають у квартирах багатоквартирного будинку та є їх власниками. Київська міська рада надала дозвіл пані Н.Н. на реконструкцію горища будинку. Міська рада аргументувала свої дії тим, що горище було в аварійному стані і потребувало у будь-якому випадку ремонтних робіт. Під час проведення ремонтних робіт квартирам мешканців було завдано шкоди. Мешканці оспорювали такі дії у судді, посилаючись на матеріальні та процесуальні норми законодавства, одним з головних аргументів з боку мешканців було те, що укладання інвестиційного договору можливе лише за згодою усіх співвласників. Районна рада спиралась на те, що деякі квартири не приватизовані і знаходяться у комунальній власності, а тому і районна рада виступає в ролі співвласників. Мешканці багатоквартирного будинку отримали відмову у задоволенні позову у всіх судових інстанціях України, після чого звернулись до ЄСПЛ.

Європейський суд з прав людини у своєму рішенні важливу увагу приділяє саме порушенню права на справедливий суд,

посилаючись на п.1 ст. 6 Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод». Згідно з п.1 ст.6 Конвенції:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.»

Хибне трактування судом норм законодавства просто нівелювало можливість реалізації даного права. Ми пересвідчуємось що право на справедливий суд, або принцип справедливого розгляду і вирішення справи у суді є основоположним у судочинстві. Справедливість є складовим поняттям, яке передбачає детальне вивчення усіх доказів, аналіз норм законодавства та вирішення справи по суті. Зазначимо, що мене здивувала активна позиція заявників. Проте багато хто не вірить у реальність реалізації права на справедливий суд: одні після спростування своїх справді законних вимог у всіх судових інстанціях просто вирішують змиритись із цим, інші – здатись після вирішення справи судом першої інстанції, однак більшість людей просто живуть із такими проблемами, тому що не вірять у справедливість наших судів, а точніше у реальність захисту своїх прав у суді. Люди бачать, як вирішуються у судах подібні до своїх ситуації, а тому і зневіряються у дієвості принципу на справедливий розгляд справи. Тому, на нашу думку, важливість таких справ, як вищезгадана неможливо переоцінити, оскільки справи громадян проти своєї країни завжди набирають розголосу і завжди беруться до уваги судами. Саме завдяки таким справам, коли на міжнародному рівні вказують на помилки України у здійсненні судочинства, суди України беруть до уваги ці зауваження, зростає рівень довіри громадян до суду, принцип справедливого розгляду справи у суді стає більш дієвим, а реалізація права на справедливий суд стає не щасливим винятком, а повсякденною буденністю.

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні

Міжнародне співробітництво є основою для забезпечення світового порядку та боротьби з транснаціональною злочинністю. Це явище характеризується поширенням типових злочинів у країни та регіони, для яких вони не були характерними. Саме тому компетентні органи однієї держави все частіше звертаються за допомогою до компетентних органів іншої держави у ході розслідування злочинів.

Міжнародна правова допомога надається з метою встановлення об'єктивної істини в кримінальному провадженні та забезпечення прав і свобод людини, законних інтересів фізичних і юридичних осіб. На сучасному етапі поширення інтернаціональної злочинності повинна бути створена розвинена система міжнародного співробітництва, яка забезпечить законне й обґрунтоване досудове розслідування, розгляд у суді кожного кримінального провадження та виконання інших завдань кримінально-процесуального права. [1].

Відповідно до ст. 542 КПК України, Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків [2].

Правовою підставою для міжнародного співробітництва України, окрім кримінально-процесуального кодексу, є двосторонні та багатосторонні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Міжнародні договори можуть стосуватись як питань протидії певним різновидам злочинів, які мають транснаціональний характер так і можуть стосуватись особливостей певних різновидів міжнародної правової допомоги (перейняття кримінального провадження). Крім того, існують

загальні конвенції, спрямовані на регулювання основних аспектів надання правової допомоги. Деталізація цих аспектів у національному законодавстві сприяє належному виконанню Україною її міжнародних зобов'язань [3].

У разі, якщо до компетентного органу України надійшов запит про міжнародну правову допомогу від запитуючої сторони, уповноважений (центральный) орган України розглядає його на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів або міжнародних договорів України. Так, згідно зі ст. 2 Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 р., у допомозі може бути відмовлено: а) якщо прохання про надання допомоги стосується правопорушення, яке, на думку запитуваної сторони, є політичним правопорушенням, або пов'язане із політичною сферою; б) якщо запитувана сторона вважає, що задоволення прохання може зашкодити суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим суттєвим інтересам її країни[4].

Отже, надісланий запит про отримання правової допомоги у розслідуванні не є гарантією, що остання буде надана, а це ускладнить виконання перед державою таких завдань, як захист прав і свобод людини, збереження законності, тощо.

Список літератури:

1. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jn_n_2013_8_9.pdf
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n4212>
3. Часопис цивільного і кримінального судочинства № 6(9) / В. В. Сердюк, Р. Ш. Бабанли: «Загальні засади міжнародного співробітництва при наданні міжнародної правової допомоги у кримінальних справах: процесуальний аспект»
4. Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036

Комплексний аналіз новобудови як гарантія реалізації права на житло

Право кожного на гідне людині житло – конституційне правом і гарантується державою. На практиці реалізація даного права залежить здебільшого від самих громадян. Якщо купівля житла здійснюється на майбутнє, то досить вигідне придбання квартири в новобудові. Купівля на перших етапах будівництва – це значна економія коштів. І тут у потенційних інвесторів виникають певні ризики, що пов'язані зі складністю правового регулювання житлової забудови в Україні. Адже щоб розпочати будівництво нерухомості потрібно отримати дозвіл, містобудівні умови та обмеження, узгодити безліч інших питань [2], чим окремі забудовники часто нехтують.

Тому для визначення благонадійності забудовників та інших компаній, що беруть участь у будівництві, ми пропонуємо попередньо здійснювати перевірку їх діяльності.

Варто перевірити реєстраційні дані компанії, щоб зрозуміти чи не припинено її діяльність, за яким напрямом та скільки часу вона здійснює діяльність; чи є ліцензія на будівельну діяльність; перевіряються чи не є власники та керівники компанії учасниками судових справ, виконавчих проваджень; аналізується статутний капітал; перевіряється інформація про компанію із неофіційних джерел, рейтинг, кількість побудованих об'єктів, наявність проблемних об'єктів будівництва та інше.

Бажаючи вкласти кошти в будівництво новобудови, потрібно перевірити інформацію про земельну ділянку. Найперше треба з'ясувати, яке цільове призначення земельної ділянки. Якщо ця земля не для житлової чи громадської забудови, то в майбутньому можливі проблеми із введенням будинку в експлуатацію. Далі з'ясувати, у чийй власності перебуває земельна ділянка, які правостановлюючі документи це підтверджують, на яких умовах право на земельну ділянку

перейде в подальшому до ОСББ [1]. Оскільки можливі випадки підроблення, потрібно порівняти інформацію вказану в документах із даними зазначеними в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Наступним кроком буде перевірка дозвільних документів для проведення будівництва. Для об'єктів I-III категорії складності потрібна декларація, а для об'єктів IV-V категорії – дозвіл на будівництво [2]. Потрібно перевірити проект будівництва на відповідність містобудівним умовам. З'ясувати чи існують обмеження забудови земельної ділянки та чи відповідає проект новобудови цим обмеженням (особливо увагу варто звернути на це, якщо земельна ділянка знаходиться в історичній частині міста). Перевірити наявність ліцензії у підрядника, сертифіката в проектній організації новобудови, кваліфікаційних атестатів в архітекторів, конструкторів, інженерів.

І найважливіше – з'ясувати, хто фінансує будівництво та перевірити рейтинг надійності пов'язаного банку. Вивчити механізм залучення коштів: через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування чи через випуск цільових облігацій [3]. Використання дозволеного механізму гарантує, що зібрані в інвесторів кошти підуть на будівництво.

Отже, можна дійти висновку, що комплексний аналіз новобудови, є однією із гарантій реалізації громадянином свого права на житло, адже забезпечує від ризику втратити кошти. Але здійснити такий аналіз можна лише за участі професійного, кваліфікованого, юридично освіченого спеціаліста.

Список літератури:

1. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Про інвестиційну діяльність. Закон України. від 18.09.1991 № 1560-XII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

Зміст

<i>Андрухів М.</i> Фідуціарна діяльність – новий вид адвокатської діяльності	3
<i>Ардель Д.</i> Окремі проблеми правового регулювання поведження з твердими побутовими відходами	5
<i>Бойков В.</i> Актуальні проблеми кримінально-правової оцінки булінгу	7
<i>Брижаний І.</i> Виправні роботи як вид покарання.....	9
<i>Вудвуд К.</i> Предмет кримінально-правового регулювання.....	11
<i>Георгіу А.</i> Особливості представництва адвокатом в адміністративному судочинстві.....	13
<i>Грищук Н.</i> Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні	15
<i>Доготарь О.</i> Національні меншини Румунії.....	17
<i>Дудник Д.</i> Обмеження прав і свобод людини і громадянина за Конституцією України	19
<i>Заровецька О.</i> Суб'єкти виконавчого провадження.....	21
<i>Льтьо В.</i> Правове регулювання криптовалют в Україні.....	23
<i>Льтьо В.</i> Трудова міграція в Україні: тенденції та наслідки (на прикладі Закарпатської області	25
<i>Льчук Г.</i> Громадські роботи як вид покарання.....	27
<i>Казимір А.</i> Значення досудової доповіді при призначенні покарання.....	29
<i>Козьмич А.</i> Підстава кримінальної відповідальності	31
<i>Ксьонжек М.</i> Природа людського права на медіацію	33
<i>Кушнір І.</i> Особливості міжнародного комерційного арбітражу.....	35
<i>Лавренюк М.</i> Принцип безсторонності та незалежності судді в практиці Європейського суду з прав людини.....	37
<i>Лук'ян В.</i> Шляхи та потреба в реформуванні податкового законодавства України.....	39
<i>Луту А.</i> Актуальні питання доступу до професії адвоката	41
<i>Мазурок О.</i> Співвідношення судового прецеденту та інституту зразкових справ	43
<i>Макогін А.</i> Конституційне право людини на повагу до її гідності	45

<i>Миндреску М.</i> Правова природа, властивості та функції медіації як засобу реалізації верховенства права.....	47
<i>Нікорич А.</i> Принцип конфіденційності у здійсненні адвокатської діяльності	49
<i>Олексюк О.</i> Принцип гуманізму в кримінальному праві.....	51
<i>Оношка В.</i> Реформа децентралізації в Україні: фінансові аспекти	53
<i>Оношка В.</i> Чинність дії закону про кримінальну відповідальність у часі.....	55
<i>Паши Я.</i> Кримінальний проступок як різновид кримінального правопорушення.....	57
<i>Паши Я.</i> Принцип неупередженості судді як складова справедливого розгляду справи у цивільному судочинстві	59
<i>Платановська О.</i> «Каверзін проти України» – справа, що змінює Україну.....	61
<i>Попадюк Б.</i> Реєстраційна діяльність нотаріуса на захисті публічного чи приватного інтересу?	63
<i>Романюк М.</i> Конституційне право на правову допомогу	65
<i>Рудницька М.</i> Особливості ведення стороною захисту перехресного допиту.....	67
<i>Сад Ю.</i> Класифікація злочинів.....	69
<i>Семенішин І.</i> Спеціалізація адвоката – гарантія якості для клієнта	71
<i>Сирота М.</i> Запобігання та протидія домашньому насилльству: загальна характеристика.....	73
<i>Сливка С.</i> Передумови криміналізації насильницького зникнення.....	75
<i>Солтис Х.</i> Злочини на підґрунті гомофобії і транс фобії	77
<i>Солтис Х.</i> Право на справедливий суд.....	79
<i>Стратой Ю.</i> Вплив практики Європейського суду з прав людини на рішення Конституційного Суду України.....	81
<i>Струць Т.</i> Прокурорський нагляд за дотриманням законів у слідчих ізоляторах.....	83
<i>Тиводар Т.</i> Правове регулювання державної реєстрації генетично модифікованих організмів.....	85

<i>Тодорук Л.</i> Право на справедливий розгляд справи незалежним і безстороннім судом на прикладі рішення ЄСПЛ «Савінський проти України».....	87
<i>Том'юк О.</i> Людська гідність як ціннісно-правова категорія у практиці Європейського суду з прав людини.....	89
<i>Том'юк О.</i> Міжнародна міграція трудових ресурсів: аналіз трудової міграції в країнах Європи, наслідки й загрози для приймаючих держав	91
<i>Том'юк О.</i> Право оперативної самостійності у фінансовому праві.....	93
<i>Туранська Б.</i> Діяльність адвоката, пов'язана з примиренням сторін у справі про розірвання шлюбу.....	95
<i>Усата Ю.</i> Конституційне право на професійну правничу допомогу	97
<i>Фалібога Х.</i> Правова охорона земель від забруднення небезпечними речовинами	99
<i>Фесик Ю.</i> Конституційна скарга як засіб захисту прав і свобод людини і громадянина.....	101
<i>Цепенда Д.</i> Кримінально-правова характеристика умисних тяжких тілесних ушкоджень	103
<i>Чижевська Н.</i> Медіація: погляд зі сторони	105
<i>Чопчик Х.</i> Відмежування обмеження та обтяження прав на землю	107
<i>Шарафін О.</i> Принципи цивільного судочинства у практиці ЄСПЛ.....	109
<i>Шевчук В.</i> Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні	111
<i>Янковський В.</i> Комплексний аналіз новобудови як гарантія реалізації права на житло	113